

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתְךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

היהודי שומע את ה' אומר לו "לך לך"
ונכנס במסירות נפש ללכלוך של העולם.
מי שמרגיש את עצמו בתוך הלכלוך –
לא מסוגל להוכיח את זולתו 'מלמעלה למטה'.
הוא פועל 'מלמטה למעלה',
מתוך הרגשה שכולם טובים וראויים ממנו.
[מתוך השיעור – "לך לך" כל השנה]

לך לך תשפ"ב

לך לך ה'תשפ"ב

28 מענות ותשובות
תשובות הרב לשואלים
הצורך ברבי לעבודת ה'
וברכה אישית לילד בתלמוד תורה

29 פְּאָדוֹר דֵּי־קָדִישׁ
אַרְבַּעַה עוֹלָמוֹת (ב)
רְזִי יִלְמֵד אוֹתֵנּוּ אִיף ה' יוֹצֵר וְיַצִּירָה
וְאִיף מְבִינִים רְמִזִּים

04 "לך לך" כל השנה
תיקון עצמי וברכה לעולם
ראיית חסרונות הזולת בעצמי
והמשכת הברכה שבתיקונם

13 "אדם לעמל יולד"
התוועדות י"ג תמוז תש"פ
מכלול הפירושים לעמל האדם בעולם

25 הניגון החסידי
ניגון מספר 499
מט"ו סיון תשפ"א

26 הסיפור החסידי
רבי מנחם נחום מטשרנוביל
על דרכו בקדש של בעל ההילולא
של י"א מרחשון

העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים
לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il
עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה צלף אביחיל | מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל בית ישראל ובתוכם לקוראי הגליון. שבת **פרשת לך לך** כבר כאן ועמה **גליון נפלאות** מלא בכל טוב.

השבוע בגליון:

נפתח בשיעור מופלא וטרי שנערך **מרשימת הרב** על הפרשה - **"לך לך" כל השנה** - בה הרחיב הרב ופיתח ווארט של **רבי שמחה בונם מפרשיסחא** המתאר את פרשת לך לך **כהדרכה כללית לכל השנה**, לפיה כשאדם רואה חסרון בחברו, עליו להתעורר ולהתבונן בחסרון שאצלו. זו התבוננות **המאירה באור חדש** את כל **עבודתו של אברהם אבינו**, את **מדתו של יצחק אבינו** ולבסוף ממשיכה **ברכה במציאות** [כברכות אברהם בפרשת הנמשכות מהצוויו "לך לך"]. המעיינים ימצאו מובלע בשיעור גם קטע מהקדושת לוי, שבשבוע שעבר התחלנו ללמוד מדבריו.

השיעור השני בגליון, **אדם לעמל יולד**, עוסק בתכלית עבודת האדם בעולם, תוך **פירוט סוגי העמל השונים ביניהם יכול האדם לבחור**. שיעור זה קשור גם לפרשת השבוע, כשהוא מדגיש ומרחיב מאד את סוד "עמל מלאכה" השייך לאברהם אבינו, ומהווה גם פתיחה ללימוד ספר איוב - בו פתחנו השבוע, לפי סדר לימוד התנ"ך היומי שהתקין הרב - ועוסק בפסוק מהפרק אליו הגענו השבת, פרק ה.

שבת שלום ומבורך,

המערכת

השיעור מוקדש לזכות:
אביבה בת שילה שושנה לרפ"ש,
זוג הגון והצלחה ברוחניות וגשמיות

שיעור

תיקון עצמי וברכה לעולם

"לך לך" כל השנה

הקדמה

הרבי ר' בונם מפרשיסחא אמר שפרשת "לך לך" אינה "פרשה מיוחדת" לשבוע אחד, אלא **הדרכה כללית בעבודת ה' כל השנה** – כפי שמתאים **להוראה הראשונה** של ה' **ליהודי הראשון**. את ה'ווארט' הקצר של רבי בונם, שעוסק בכך שעל האדם **למצוא בעצמו את החסרונות** שהוא רואה בזולתו, מפתח הרב גינזבורג בצורה מפליאה לאורך ולרוחב, וקושר אותו לכל עבודת אברהם אבינו הרמוזה בתחלת הפרשה. **פרק א** בשיעור מסביר את החידוש של הרבי ר' בונם ביחס למאמרים דומים שקדמו לו בחסידות ומראה כיצד כח הבקורת והתוכחה של **יצחק** נולד דווקא מתוך ההתכנסות של אברהם ל**תיקון עצמי** של שרשי הבעיות במציאות בתוך עצמו (תוך שהוא 'מבטל' את חסרונות הזולת בתוך חסרונותיו שלו). **פרק ב** מאריך להסביר כי התנועה הזו, של **התכנסות פנימה** שמביאה בסופו של דבר **התפשטות וברכה במציאות**, היא כל צווי "לך לך" והברכות שאחריו, כאשר בשלשת הפסוקים הראשונים של הפרשה נחשף מבנה יפהפה של עליה במוחין (דעת בינה חכמה כתר) ואחריו המשכה של גדולה וברכה בכל **שבע מדות הלב**.

בשנה – יש פרשה מיוחדת. חוץ מלך לך, שפרשה זו ישנה בכל שבועות השנה. כי אם אחד רואה איזה דבר לא נכון על חבירו, צריך לומר לעצמו "לך לך", היינו לך אצל עצמך ותראה קודם את החסרון שלך.

על פניו, יש כאן עוד הופעה, בדבר ה' הראשון אל אברהם, של משהו מאד יסודי בחסידות, שמתאים ל"כל שבועות השנה" – הידיעה שעל האדם לתקן את עצמו לפני שהוא מבקר את זולתו, ועוד יותר מכך, שהזולת הוא ה'ראי' בו

א. "תראה קודם את החסרון שלך" "לך לך" כל השנה

יש ווארט שמופיע^א בשם הרבי ר' בונם מפרשיסחא לגבי פרשת לך לך:
אמר הרבי ר' בונם זי"ע, לכל שבוע ושבוע

נערך ע"י איתיאל גלעדי. אור ליה' חשון תשפ"ב – רשימת הרב. א מובא בקול מבשר ח"ג מערכת 'מוסר' אות ה (מספר פגי חן עמ' ה).

הזולת הוא ה'ראי'

בו האדם רואה
השתקפות של
עצמו ומהשמים
הראו לו את
החסרון, בהשגחה
פרטית, כדי
שיתקן את עצמו

את האדם לעצמו בלי להזכיר את הדרך חזרה אל החבר (כפי שאברהם אבינו לא חוזר לחרון לאחר שהוא מקיים "לך לך").

נראה שאצל רבי בונם האדם שמקיים "לך לך" מגלה שהחסרון שלו גדול מאד ביחס למה שהוא רואה בחברו, עד שחטאו של החבר מתבטל בהשוואה לחטאו שלו. גם אם בפועל החטא מופיע

אצל החבר בגסות ואצל האדם שרצה להוכיח הוא קיים רק בדקות, הרי ככל שהאדם גדול יותר ומכיר יותר בה' "יצרו גדול הימנו"^ט וחטאו חמור יותר (כדברי אדמו"ר הצמח-צדק^א לאחד מחסידיו שזלזול קל בנטילת ידיים חמור כאיסור אשת איש אצל יהודי פשוט...). מי שמקיים בעצמו "לך לך" באופן הזה בא לידי בטול במציאות וכבר 'לא בא לו' להוכיח את חברו כלל, ואפילו לא להעביר עליו בקורת במחשבה בלבד. הוא רוצה רק לעורר רחמים על גלות השכינה שבתוכו, ובכך להמתיק את הדינים שעליו ושעל חברו גם יחד.

להכנס ללכלך

אנחנו אוהבים לדרוש^ב את הביטוי "לך לך" גם מלשון לכלוך: ההוראה הראשונה ליהודי הראשון היא "לכלך!" – עליך להפסיק

ט סוכה נב, א.

י כמפורש באריכות בתניא סוף פ"ל:

אבל באמת אם הוא יודע ספר ומחזיק בתורת ה' וקרבת אלוקי יחפץ גדול עונו מנשוא ואשמתי גדלה בכפלי כפליים במה שאינו נלחם ומתגבר על יצרו בערך ובחי' מלחמה עצומה הנ'ל מאשמת קל שבקלים מיושבי קרנות הרחוקים מה' ותורתו ואין אשמתם גדולה כ"כ במה שאינם כובשים יצרים הנובער כאש להבה מפני פחד ה' המבין ומביט אל כל מעשיהם כאשמת כל הקרב הקרב אל ה' ואל תורתו ועבודתו וכמשארז"ל גבי אחר שידע בכבודי וכו' ולכן ארז"ל על ע"ה שזדונות נעשו להם כשגגות.

יא לקוטי רשימות ומעשיות (מונדשיין) אות נב. וראה גם שם הערה 61 וש"נ.

יב אנכי והילדים עמ' לה"לו (הובא בפנים אל פנים פ"ד סעיף ה עמ' קנז); שיעור ר"ח חשון תשע"ד.

האדם רואה השתקפות של עצמו ומהשמים הראו לו את החסרון, בהשגחה פרטית, כדי שיתקן את עצמו.

זהו יסוד שחוזר בגוונים שונים בכל מיני ווארטים ודרשות^ב: הפירוש של מורנו הבעל שם טוב^ג על "הוכח תוכיח את עמיתך"^ד – קודם כל "הוכח את עצמך ורק אחר כך "תוכיח

את עמיתך"; ההסבר הפנימי^ה של "אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו", דהיינו עד שתמצא בתוך עצמך, בדקות על כל פנים, את חטאו של חברך; ועוד ועוד. בעצם, היסוד הזה מופיע כמעט בפירוש בדברי ריש לקיש "קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים"^ו, אלא שבפשט ריש לקיש רק מזהיר שכדי שהאדם יוכל להשפיע על זולתו עליו לקשוט עצמו תחלה ולוודא שאין בו אותו פגם ושכאשר יאמר "טול קיסם מבין שיניך" לא ידחו את דבריו בטענת "טול קורה מבין עיניך", ואילו החסידות הדגישה שראית הדברים בזולת מלמדת שבהכרח הם קיימים גם אצלי ולכל לראש ראיתי אותם כדי לתקנם בעצמי^ז.

ויתור על התוכחה

מהו, בכל זאת, יחוד הווארט של הרבי ר' בונם בענין? בעוד רוב הדרושים הקודמים שולחים את האדם לתקן עצמו כהקדמה לכך שיתקן את חברו ("הוכח" לפני "תוכיח", "תגיע למקומו" לפני ש'תדין את חברך", "קשוט עצמך" לפני "קשוט אחרים" וכו'), הרי שרבי בונם שולח

ב ריבוי מקורות בענין ליקט והסביר הרב אברהם שמואל בוקיעט ע"ה בחוברת תורת הבעש"ט – הזולת הוא הראי.

ג בעש"ט עה"ת פרשת קדשים אות טו.

ד ויקרא יט, יז.

ה ראה בעש"ט עה"ת שם. ובכ"מ.

ו מסכת כלה פ"ט; אבות פ"ב מ"ד.

ז בבא בתרא ס, ב. וראה באריכות שכינה ביניהם פרק ה' ("ארך אפים" – עמ' קלג).

ח אך ראה בשיחה הנזכרת לקמן הערה כג ובמבואר בפנים.

תוכחה? האם אברהם אבינו, שהולך לגלות אלקות בעולם כשכולו חסד, לא יכול לנקוט בבקורת נוקבת כדי לתקן את המציאות? פעם הסברנו¹⁷ שאברהם אבינו כל החיים צריך להתנער מתדמית ה'דינים' שלו, אחרי שכילד שבר את אלילי אביו – לתקן את הערך שלו בויקיפדיה, שלא יזכרו אותו כמרדן אלים ומסוכן, כדי שיצליח להשפיע על העולם בחסד בלבד. רק שאז אמרנו שהנסיון של אברהם לא מצליח לו, ואפילו אחרי שהוא משנה את השם – כדי שבחיפוש בגוגל לא יגלו את העבר ה'פלילי' שלו – כתוב עליו "אברם הוא אברהם"¹⁸ וזוכרים לו הכל... 'זה מה יש'. אי אפשר להעלים לגמרי את הבקורת וההתנגדות (ובעצם דווקא על ידי המנגד¹⁹ המבקר מתגלה העצם של האדם המבוקה, שעל כן צריך לאהוב את הבקורת, כמו שכותב הרבי הרש"ב באחד ממכתביו: "אהוב את הבקורת כי היא תעמידך על הגובה האמיתי"²⁰). באמת, בזכות ה"לך לך" של אברהם אבינו הוא זכה להוליד, בגיל מאה שנה (בגימטריא "לך לך", כדרשת חז"ל²¹), את יצחק אבינו – מה"חסד לאברהם"²² נולד "פחד יצחק"²³. הרבי מסביר²⁴ כי דאית חסרון אצל הזולת מעידה על חסרון אצל הרואה רק כשמודגש אצלו ה'רע' שבענין (דהיינו שהוא 'מתפעל' ממנו כרע), אך אם הוא רק רואה שיש ענין הדורש תיקון (בלי הרגשת ה'רע' שבו) – הראו לו אותו מן השמים כדי שיעשה את התיקון הדרוש על ידי התוכחה הראויה. זהו ענינו של יצחק בן אברהם, ה"קדוש מבטן"²⁵, מובדל ומופרש ממציאות הרע לגמרי, ללא כל התפעלות מהרע שרואה בזולת (כמובן

להתבודד ולהתחיל 'ללכלך את הידים' (כדברי דוד המלך "ידי מלוכלכות בדם ובשפיר ובשליא כדי לטהר אשה לבעלה"²⁶), ולהכנס לתוך הלכלוך כדי לפרסם אלקות בהעלם-העולם. מי שמרגיש את עצמו בתוך הלכלוך, אליו נכנס במסירות נפש ממש, לא מסוגל להוכיח את הזולת.

הרי כל תוכחה היא 'מלמעלה למטה', כשהמוכיח הנקי פונה ממקומו אל האדם המלוכלך בחטא ומוכיח אותו, וב"לך לך" יש תחושה של האדם שהוא נמצא הכי למטה וכולם טובים ממנו (ורק כך ניתן להרים את העולם כולו, מן היסוד, כמשל המנוף המפורסם בחסידות²⁷) – שכאשר רוצים להרים משהו יש לתפוס אותו

מהתחתית ולא מלמעלה

או מהאמצע). היסוד

הזה חוזר בהרבה סיפורי

חסידים – מתחושתו של

רבי אהרן הגדול מקרלין

(יד ימינו של הרב המגיד

ממעזריטש, שהחזיר

רבבות יהודים בתשובה)

שהוא הכי גרוע בעולם²⁸,

דרך הנהגתו של רבי מאיר

מפרימישלאן לא להכנס ל'טיש' של ליל שבת

לפני שהוא עושה התבוננות פרטית ומוצא כיצד

הוא יותר גרוע מכל אחד ואחד מהיושבים סביב

השולחן ועד למסופר על הרבי ר' בונם עצמו

שקרב תלמיד שנפל רק כאשר היה יכול לומר

לו באמת 'אני לא שוה כלום וגם אתה לא שוה

כלום, אז בא נעשה תשובה ביחד'²⁹.

חאברהם ליצחק

האם, לפי הווארט הזה, בטלה לגמרי מצות

יג ברכות ד, א.

יד תו"א ד, א. ובכ"מ.

טו ראה בצוואתו (נדפסה בספר בית אהרן [פרלוב] מהדו"ק בתחילתו).

טז ימות עולם מערכתו אות ד. ראה שיעור י"ד אלול

ס"ז - דווקא בספירת החסד ("חסד לאברהם") בפרצוף

הסיפורים על הרבי ר' בונם מפרשיסחא.

יז שיעור ד' חשון תשע"ג פ"ו (שיעורים והתוועדות ח"א עמ' תקפב ואילך).

יח ע"פ דברי הימים"א, כד (ושם: "אברם הוא אברהם").

יט לוח "היום יום" יב סיון.

כ תנחומי לך לך בתחילתו.

כא מיכה ז, כ.

כב בראשית לא, מב.

כג לקו"ש ח"י שיחה ב לפרשת נח.

כד ראה שבת קלז, ב וברש"י.

שם, היא הגאווה^{לז}) – ואילו אדמו"ר הזקן, השייך לקו החסד של החסידות, נוטה כאן לדין תקיף וממשי, וד"ל.

ב. שלמות המוחין והמדות ב"לך לך" "לך לך" – מלמטה למעלה ומלמעלה למטה

יצא שמתוך העליה של אברהם ל'לתוך עצמו', "לך לך" לראות את החסרונות שלך (עד לבטול במציאות, בתוכו בטל גם החטא של הזולת), נמשכת התייחסות נכונה לעולם – ראשית בגילוי אלקות שכולו חסד אצל אברהם ובהתעוררות רחמים שממתיקה את הדינים, ובסופו של דבר גם בבקורת נכונה ותוכחת-דין אצל הבן שנולד לו בזכות "לך לך" (ובגיל "לך לך"). את התהליך הזה אפשר לזהות בצורה שלמה בפסוקים הראשונים של "לך לך" – פסוקי הציווי לאברהם אבינו.

בכלל, ידוע^{לח} שיש שני פירושים הפוכים לכיוון של "לך לך" – "לך לך" מלמטה למעלה, עליה של אברהם מתוך המציאות לשרשו בארץ העליונה^{לז} ("לך-לעצמך), ו"לך לך" מלמעלה למטה, ירידה של אברהם משרשו (אברם הוא "השכל הנעלם מכל רעיון"^{לז}) אל הארץ התחתונה, גילוי אלקות במציאות העולם הזה. "אלו ואלו דברי אלהים חיים"^{לח} – בתחלה עולה אברהם לשרשו, תוך הסתלקות מהמציאות התחתונה על כל חסרונותיה, ובהמשך הוא יורד מתוך השרש העליון אל המציאות התחתונה, להאיר אותה

מדוגה זאת היא נדירה ביותר ולכן נאמר^{כז} שאין מי בדור שלנו שראוי להוכיח).

למרות אי-ההתפעלות האישית מן הרע, אין זו אדישות – יצחק עצמו צריך לקיים את מצות התוכחה מתוך רגש של גבורה ("וכן במדת הגבורה להפרע מן הרשעים ולענשם בעונשי התורה"^{כז}) וכעס ("בענין הכעס שהוא כעובד ע"ז... במילי דשמיא לאפרושי מאיסורא לא שייך האי טעמא דאמרן וכמ"ש ויקצוף משה והיינו משום כי ה' הקרה לפנינו מצוה זו לאפרושי מאיסורא כדי לזכותנו... כשיש בידו למחות בקצפו וכעסו על חבירו"^{כז}).

[ידוע^{כח} שכאן פוסק אדמו"ר הזקן בשונה מדעת הרמב"ם, שכתב^{כט} שיש להרחיק מן הכעס עד הקצה האחרון (ומשמע מדבריו שגם על כעס במילי דשמיא נאמרו דברי חז"ל החריפים, עיי"ש) וגם בתוכחה – "אם רצה להטיל אימה על בניו ובני ביתו או על הציבור אם היה פרנס ורצה לכעוס עליהן כדי שיחזרו למוטב יראה עצמו בפניהם שהוא כועס כדי לייסרם ותהיה דעתו מיושבת בינו לבין עצמו כאדם שהוא מדמה כועס בשעת כעסו והוא אינו כועס". נמצא, אם כן, שיש כאן תופעת "אחליפו דוכתייהו"^ל (מתוך סוד ה"מתקלא"^{לא}, איזון נכון בין שני הקוים): הרמב"ם, ששרשו בקו שמאל (בפאה השמאלית^{לב}), נוטה כאן לימין – להנהגת "לך לך" של אברהם אבינו (כפירוש הרבי ר' בונם הנ"ל), שכולו חסד והנהגה מתוך שפלות כ"עפר ואפר"^{לג} (המדה הראשונה ממנה יש להרחיק עד הקצה האחרון, כדברי הרמב"ם

כה ראה ערכין טז, ב.

כו תניא אגה"ק טו.

כז שם כה.

כח ראה הנסמן בשו"ע אדה"ז (קה"ת) או"ח ח"א הלכות משא ומתן סקנ"ו ס"ג.

כט הלכות דעות פ"ב ה"ג.

ל ראה זהר ח"א פז, א.

לא זהר ח"ב קעו, ב (ספד"צ פ"א).

לב שער הגלגולים הקדמה לו.

לג בראשית יח, כז.

לד וראה תניא פ"א שהכעס והגאווה שניהם מיסוד האש, וכידוע הרמז ש-כעס עולה י"פ גאווה - התפשטות הגאווה בעשרת כחות הנפש.

לה ראה אשא עיני מאמר "לך לך" פ"ב (עמ' שכו) מפלה"ר ריש פרשתנו ובכ"מ.

לו ראה שער הפסוקים ולקו"ת ר"פ לך לך. ובכ"מ.

לז פיוט "אל מסתתר" מתלמיד הרמ"ק. ראה תו"א לך לך יא, א.

לח עירובין יג, ב.

הסדר הזה הוא הסדר המובהק בעבודת ה' הפנימית, כמו שמסביר רבי הלל מפאריטש בענין עבודת ההתבוננות בתחלת ביאורו לשער היחוד של אדמו"ר האמצעי^{מג}: העבודה מתחילה בהתבוננות באמא־בינה – יש להעמיק בהתבוננות באחדותו יתברך עד שזוכים ל'דערהער' הפנימי של נקודת האמת שבענין. אז עולים להסתכלות, באבא־חכמה, ועד לדבקות בכתר עליון של הנפש. ואז מתהפך הכיוון ויורדים מכתר להתפעלות הלב (בשש מדות הלב) ומשם להבעה של הרגש בלבושי הנפש, מחשבה דבור ומעשה (ששרשם במלכות). זהו ענין יסודי מאד, שהסברנו הרבה פעמים^{מז}.

[אותו יחס בין ההסתלקות במוחין, שכאן מתבטאת גם בבקורת עצמית נוקבת (כנ"ל וכפי שעוד יורחב בפירוט), לגילוי במדות, שכאן מתבטא בברכות גדולות, מוכר לנו גם מהמשל של רבי הלל מפאריטש^{מח} ל־ג דפורענותא ו־ז דנחמתא: רבי הלל מסביר שה־ג דפורענותא היינו העליה וההסתלקות של אור פני הרב מתלמידו בשעה שמתחילה להבריך אצל הרב השכלה חדשה ואילו ה־ז דנחמתא באות אחרי שהרב זוכה להפנים את האור החדש שנתגלה לו והוא מאיר את האור כי טוב לתלמידיו. כלומר, השבע היינו המדות, שכולן ברכות (המתגלות לזולת, "אור המאיר לזולתו"), ואילו השלש (או הארבע, כאשר כוללים גם את הדעת) היינו המוחין, שבבחינת "הנסתרת להוי' אלהינו"^{מט}, בהם אין התגלות לזולת (אלא רק תהליך של התגלות "אור המאיר לעצמו"), ואדרבה, יש בהם העלם והסתור מן הזולת־התלמיד, בחינת קללה (הסתלקות) תמורת ברכה (המשכה)^{מז}.]

מג ליקוטי ביאורים לשער היחוד פ"א וכן שם פ"ג. מד ראה כלל גדול בתורה ביאור ב, ושיעור ט' כסלו ע"ז ועוד. מה ד"ה "איתא בפסיקתא". הובא ונתבאר בשיעור י"א מנ"א תשע"ג (ובארוכה בבין המצרים תשמ"ג, ובכ"ד). מז דברים כט, כח. מי ידוע ש"שבע ברכות" (של חתן וכלה, יחוד זו"נ) עולה בגימטריא 1000, שלמות של "האלף לך שלמה" (שיר השירים ח, יב). ויחד עם ארבע קללות = 1839, ג"פ תריג (=

באור ה', "אברהם התחיל להאיר"^{לט}. הסדר הזה קרוב מאד לפשוטו של ציווי ה' לאברהם, המתחיל באוירה של הסתלקות מכל המוכר ("מארצך וממולדתך ומבית אביך") אל הלא־ידוע ("אל הארץ אשר אראך"), בדרך שמקטינה את התפשטות האדם בעולם ("ממעטת פריה ורביה וממעטת את הממון וממעטת את השם"^מ), וממשיך בפסוקי ברכה מפליגים שכולם התפשטות בעולם – "ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה. ואברכה מברכין ומקללך אאר ונברכו בך כל משפחת האדמה".

סדר העבודה – עליה במוחין וירידה במדות

העליה וההתכנסות של אברהם אל עצמו שייכות לתחום המוחין והירידה וההתפשטות לתחום המדות. המוחין הם "אור המאיר לעצמו"^{מא}, שההעמקה בהם דורשת התבודדות^{מב}, ואליהם האדם פונה כשהוא 'נשלח' לעסוק בהתבוננות וחשבון נפש אישי נוקב. המדות הן "אור המאיר לזולתו"^{מא}, המתייחסות אל העולם שנברא בשבעה ימים (שכנגד המדות).

את החלוקה הזו ניתן לראות בצורה מובהקת בשלשת פסוקי הפרשה הראשונים – פסוק העליה, הפסוק הראשון, כולל ארבעה ענינים כנגד המוחין (כתר־חכמה־בינה־דעת), ופסוקי הירידה, שני הפסוקים הבאים, כוללים שבע ברכות, כנגד שבע מדות הלב. כפי שמיד נראה, המוחין מופיעים בסדר של עליה (מהדעת עד לכתר) והמדות מופיעות בסדר של ירידה (מהחסד עד למלכות).

לט שמות רבה טו, כ. מ בראשית רבה לט, יא – הובא ברש"י על אתר (וראה עוד לקמן בפנים). מא ראה שיעורים בסוד ה' ליראיו ח"ג פ"ו (עמ' קצב) וש"נ. ובכ"מ. מב ראה תו"מ חמ"ז עמ' 23; חכ"א עמ' 281. ובכ"מ.

ציווי ה' לאברהם

מתחיל באוירה של הסתלקות מכל המוכר, בדרך שמקטינה את התפשטות האדם בעולם, וממשיך בפסוקי ברכה מפליגים שכולם התפשטות בעולם

ידע"נה לגרועותא), ומצד קו שמאל ישנה תאוה־כאש ("יחמתני", חום האש), תאות הקבלה וההשתוקקות הנשית¹³. אם כן, העליה־ההסתלקות "מארצך וממולדתך ומבית אביך" היא בתנועה מלמטה למעלה, מהדעת ("ארצך"), מהבינה ("מולדתך") ומהחכמה ("בית אביך") – כשבכל מדרגה מזהה אברהם את "החסרון שלך" העמוק והמוטבע. אז מגיעים "אל הארץ אשר אראך"

– סוד האמונה שבראש העליון שבכתה, "רישא דלא ידע ולא אתידע" (שעל כן הארץ אינה ידועה בצווי ה', עד שזוכים להגיע אליה, וכמבואר הטעם על פי פשט ברש"י, עיי"ש).

שבע ברכות

בפסוקים הבאים יש ז' לשונות של גדולה וברכה – [1] ואעשך לגוי גדול [2] ואברכך [3] ואגדלה שמך [4] והיה ברכה. [5] ואברכה [6] ומברכך ומקללך אאז [7] ונברכו בכך כל משפחת האדמה" (ורמו: שבע המלים¹⁴) – גדול ואברכך

נה בראשית ד, א.

נו באופן שונה ואפילו הפוך נתבאר היחס בין שני הממדים (כ'צורך' גברי וכמענה האשה אליו) בשיעור ג' כסלו תשפ"א (נדפס בגליון יוצא ש"ז). אכן, הפגם הוא כאשר תאוותו של האיש היא בטבע תאות האשה (והיינו "בית אביך", "ביתו זו אשתו" שבתוך אביך), כשהוא משתוקק תשוקה־כאש לאשתו והופך את הסדר של "ואל אישך תשוקתך והוא ימשל בך" (בראשית ג, טז) – וידועים דברי הרבי מקוקצק בענין (אמת ואמונה אות צו, וראה יין משמח ח"ג ש"א בתורה "מיינר זגט"). על האיש, המשפיע בעצם, להיות בטל, בבחינת אין, ב"אהבה בתענוגים" שהיא כמים (ראה פלח הרמון ד"ה "בראשית" שירידה כמים היא בחינת אין שבו יש לישי, עיי"ש). אזי נתקן ה"עון" של האיש כשהוא הופך ליענו שרק עונה לתשוקת אשתו (בקיום מצות עונה).

נד אחרי תבת "ונברכו" נאמר "בך", השער של ברכה (שהרי ה'ר נוספת לתפארת הלשון), כידוע (על דרך הסמיכות ב"בך יברך ישראל" שמזכיר כאן רש"י) – סוד כב אתון דאורייתא, מקור הברכה, המתחילה להמשך מאברהם, תחלת ה"שני אלפים תורה", כנודע. כשמצרפים "בך" (22) לשבע המלים (1378) מקבלים 1400, העולה ח פעמים – ממוצע כל מלה –

תיקון המוחין

בפסוק הראשון ארבע מדרגות בפרט – "לך מארצך [1] וממולדתך [2] ומבית אביך [3] אל הארץ אשר אראך [4]". ארבע המדרגות הן עליה בארבע הספירות הראשונות:

"ארצך", ממנה קודם כל צריך ללכת אברהם, היא הדעת. בשלשה מקומות בתנ"ך, 'חזקה', מצאנו שהדעת קשורה לארץ דווקא – "לדעת בארץ"מח, "דעת אלהים בארץ"מט, "לדעת

את כל אשר בארץ"¹⁵ – ואחד המובנים של דעת בחז"ל הוא "דרך ארץ"מא. הדעת של "ארצך" היא המודעות הראשונה של האדם, מודעות עצמית האחזה בארציות. המודעות העצמית הזו, נקודת־הישות של האדם, היא שרש כל הלעומת־זה שבאדם, כמו שאנחנו תמיד מסבירים¹⁶.

משרש הגאווה שבאדם מסתעף השרש הנוסף לכל המרעין־בישין – התאוה. על כך מצווה אברהם ללכת "ממולדתך ומבית אביך" – כח המתאוה המוטבע באדם מאמו ("מולדתך") ומאביו ("בית אביך"), בסוד "הן בעוון חוללתי [תאות האב] ובחטא יחמתני אמי [תאות האם]"¹⁷. אבא ואמא הם חכמה ובינה, כידוע, שרשי קו הימין וקו השמאל – מצד קו ימין ישנה תאוה־כמים ("חוללתי" רומז לתרגום "ירחץ במים", "יחלל במיא"¹⁸), תאות ההשפעה וההתפשטות הזכרית (שמתחילה מהישות שבדעת, "והאדם

תורה תפלה תשובה) = "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך" (תהלים קיט, יח).

מח תהלים טז, ג.

מט הושע ד, א.

נ שמואל ב יד, כ.

נא ראה ויקרא רבה א, טו ובמפרשים שם.

נב ראה באריכות "פרק בעבודת ה'" בספר לב לדעת (ובפרט ביחס למינוח מודעות עצמית גם בספרים מודעות טבעיות והטבע היהודי).

נג תהלים נא, ז. ודוק במפרשים עה"פ.

נד ויקרא ו, פסוקים ט ויג.

ואגדלה ברנה ואברכה מברכיך ונברכיך ^{נח} – עולות 1378, **בן** במשולש, סוד "והוי' ברך את אברהם בכל" ^{טז}). שבע הגדולות והברכות מכוונות כנגד שבע המדות:

על "ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך" מביא רש"י (בפירושו השני) את דרשת ריש לקיש "ואעשך לגוי גדול" זהו שאומרים 'אלהי אברהם', 'ואברכך' זהו שאומרים 'אלהי יצחק', 'ואגדלה שמך' זהו שאומרים 'אלהי יעקב' ^{טז} – הקבלה מפורשת לאברהם-יצחק-יעקב שמדותיהם חסד-גבורה-תפארת (עם שייכות מיוחדת להשנה, **תשפ"ב**, בגימטריא **אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב**, כפי שהסברנו ^א).

בפירושו הראשון מסביר רש"י (לפי המדרש ^{טז}) ש"ואעשך לגוי גדול" היינו ברכת הבנים, "ואברכך" ברכת הממון ו"ואגדלה שמך" ברכת השם ^{טז} – שלשת הדברים שהדרך ממעטת (כנ"ל). ברכת הבנים, הפיכת אברהם "הגדול בענקים" ^{טז} ל"גוי גדול", היא עצם הגדולה (כינוי מדת החסד ^{טז}). הבנים נמשכים ממוחין דאבא,

ספירת החכמה, סוד "אלהי אברהם" ^{טז}. ברכת הממון שייכת ליצחק אבינו, שמדתו גבורה (השייכת לצד שמאל-צפון), בסוד "שלחן בצפון" ^{טז} (שעל כן "הרוצה להעשיר יצפין") ו"מצפון זהב יאתה" ^{טז}. גדולת השם שייכת לתפארת ("לשם ולתפארת" ^{טז}), מדת יעקב. הגדולה חוזרת בשבע הברכות בחסד ובתפארת (בלבד) בסוד "יעקב אשר פדה את אברהם" ^{טז}. ברכת הבנים וברכת הממון הן ברכות בני ומזוני (גם ברכת מזוני במובן של אכילה, על שמה נקראת כללות הפרנסה, שייכת ליצחק המבקש "ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי" ^{טז} וזוכה ל"ואכל מכל" ^{טז}) ומובן שברכת השם היא בפנימיות ברכת חיי – שמו של כל דבר הוא חיותו ^{טז} ועל ידי השם נקראת-נמשכת-מתלבשת ^{טז} הנשמה בגוף ^{טז} (עוברת מבחינת "חי בעצם" לבחינת "חיים להחיות" ^{טז}). ברכת חיי שייכת ליעקב, בסוד "ויחי יעקב" ^{טז} (שחי גם "בארץ מצרים", כהמשך פרשתנו בה יורד אברהם למצרים) ו"יעקב אבינו לא מת" ^{טז} (ומזכה זאת לזרעו אחריו, "מה זרעו בחיים אף הוא בחיים"). קשר השם והחיים הוא סוד

175, חיי אברהם (שכל עצמו הוא גדולה וברכה)!

נח שבע המלים הן הטיות של שני שרשים, **גדל** ו**ברך**, ששניהם כפולות של 37 – **יחידה**, תיקון **הבל** (אברהם בא משרש הבל) – **גדל** עולה 37 ו**ברך** 37 ופ' ו' ביחד הם ז פעמים **הבל**, סוד ז ההבלים שביסוד כל מעשה בראשית (קהלת רבה א, ג; זרר ח"ב י, ב. ובכ"מ) השייך לאברהם, בסוד "בהבואם" **באברהם** (בראשית ב, ד. ראה בראשית רבה יב, ט; פסיקתא דרב כהנא נספחים אות א; זרר ח"א צא, ב).

בשבע המלים החלוקה היא ל-4184 (**לב** פעמים **הלב**, **הבל** **יחידה**) בשבעת השרשים (**גדל ברוך גדל ברוך ברוך ברוך**), כאשר אותיות השימוש מוסיפות עוד 194, בגימטריא **צדק**, הכוכב של אברהם, עליו נאמר "צדק יקראהו" (ישעיה מא, ב וברש"י), כנודע (**אברהם צדק** = טוב פעמים הוי').

נט בראשית כד, א.

ס פסחים קיז, ב.

סא בשיעורי ה' ו-ח"י אלול תשפ"א (נדפסו בגליון ר"ה השתא).

סב הנ"ל הערה מ. וראה מד"ת מזמור כג.

סג **בנים ממון שם** = 578, הרבוע הכפול של **טוב**.

סד יהושע יד, טו. וראה רש"י שם בשם מדרש אגדה (ומפורש במסכת סופרים כא, ט).

סה ככפסוק המונה את שבע המדות – דברי הימים"א כט, יא.

סו שעה"כ ענין כונת העמידה (עמ' קצג). וראה זרר ח"ב יד, ב.

סז בבא בתרא כה, ב.

סח איוב לז, כב.

סט דברי הימים"א כב, ה. וראה גם דברים כו, יט וירמיה יג, יא; לג, ט. גם הניב "לכבוד ולתפארת" (שמות כח, ב; שם פסוק מ) – האמור בלבושי כהונה (כבוד בחינת לבוש – ראה ב"ק צא, ב – ומדה [לשון מדים] שייך לכללות מדות הלב, התפארת) – שייך לסוד השם, "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

ע ישעיה כט, כב.

עא בראשית כז, ד.

עב שם פסוק לג.

עג ראה סער היחוד והאמונה פ"א. ובכ"מ.

עד וראה על סוד השם-הלבוש לעיל הערה סט.

עה ראה ספר הנפש פ"א (עמ' כה ואילך).

עו ראה המשך תרס"ג בתחלתו; סה"מ תרפ"ה בתחלתו (ספ"ב ואילך); סה"מ תש"ח בתחלתו (ספ"ב ואילך); ד"ה "אשרינו" ה'ש"ת; המשך תער"ב ח"א פנ"ה. ובכ"מ.

עז שם מז, כח.

עח תענית ה, ב.

של הכתר^צ – פעמים אל, סוד "אל אמונה"^{צד}.
 "ואברכה מברכיך" כנגד הוד ויסוד, בהיפוך
 הסדר – "מברכיך" הם המודים לאברהם,
 במדת ההוד, ומשכך מברך אותם ה' בכח הברכה
 וההשפעה של היסוד ("ברכות לראש צדיק"^{צג}).
 בסדר הרגיל ישנה מציאות של "מברכיך"
 ועליהם חלה ברכת "ואברכה", אלא שהקב"ה
 בטובו הופך את הסדר "דתיכף ומיד כשתעלה
 על מחשבה של אדם הטוב לברך אותך אז אצרף
 אותה מחשבה למעשה ויהיה בעיני כאלו קיים
 המצוה הזאת ואז אברך אותו תיכף ומיד כדי
 שיהא כלי מוכן לקבל הברכה ואז יברך אותך"^{צג}
 (ובכך "מרובה מדה טובה"^{צד} על "ומקללך
 [בפועל] אאר" – כאשר היסוד נוטה שמאלה
 לדון מרשיעי ברית, בהם נתקיים "הודי נהפך
 עלי למשחית"^{צז}).

"ונברכו בך כל משפחת האדמה" היינו
 מלכות, כפשוטו (כפי שהתקיים בהמשך הפרשה
 ב"עמק שוה הוא עמק המלך"^{צח}, "עמק שהושוו
 שם כל האומות והמליכו את אברהם עליהם"^{צח}).

סיכום

הרבי ר' בונם דורש שעבודת האדם כל
 השנה היא "לך לך" – כניסה לעומק התיקון
 העצמי כאשר הוא רואה "איזה דבר לא נכון
 על חבירו". חסידות פרשיסחא היא חסידות
 שכלתנית-חב"דית (כפי שה'מחקרים' אוהבים
 להדגיש, וגם הסברנו לא פעם^{צח}) והרבי ר' בונם
 מעלה את היסוד המקורי של החסידות מעבודת

משיח עט ("ש"חיים שמו"^{פג}), אותיות **שם-חי**
 – "משיח אלהי יעקב"^{פא}. סדר הברכות כאן
 – בני-מזונוי-חי הנמשכים מ"אלהי אברהם
 [חכמה, מוחין דאבא, שרש הבנים, כפשוטן],
 אלהי יצחק [בינה, סוד 'אני בינה לי גבורה'^{פב}]
 ואלהי יעקב [דעת, פנימיות-חיות יעקב] –
 הוא בצירוף י-ה-ו (חכמה-בינה-דעת), הצירוף
 הישר המוליד את מדת החסד^{פג}, מדת אברהם
 אבינו לו מובטחות כאן הגדולה והברכה, מדותיו
 העצמיות.

על "והיה ברכה"^{פג} מסיים ריש לקיש את
 דרשתו – "יכול יהו חותמין בכולם? תלמוד
 לומר 'והיה ברכה', בך חותמין ואין חותמין
 בכולך". הנצח הוא ענף החסד, בו חוזרת ברכת
 אברהם הראשונה – ברכת הבנים, בסוד "ברא
 כרעא דאבוה"^{פח} שבנצח (הנצחת הבנים את
 אביהם). אכן, שרש הנצח הוא בכתר – הנצח
 משקף לא רק את מדת החסד של אברהם אלא
 את כח האמונה של ראש כל המאמינים ב"נצח
 ישראל"^{פח} (בנים בגימטריא אמונה). עליה זו,
 ממדת אברהם כ"אדם הגדול בענקים" למדת
 "נצח ישראל... כי לא אדם הוא", היא סוד
 החתימה "מגן אברהם" (והרמז: **אברהם** עולה
ח פעמים **אל**^{פח}, בסוד "חסד אל"^{פח}, ו"מגן, ג"פ
אל^{פט}, מעלה אותו ל**י**א – ה"חד ולא בחושבן"

עט משיח עולה חיי נצח ועוד יעקב.

פ ראה אור החיים לדברים טו, ז.

פא שמואל'ב כג, א.

פב משלי ה, יד.

פג ראה סוד ה' ליראיו ש"א פכ"ט (ע"פ כוונות המקוה
 ונטילת לולב בכתבי האר"י ובסידור עם דא"ח מהבעש"ט).

פד אין והיה אלא לשון שמחה" (ע"פ בראשית רבה מב,
 ג), כך ש"והיה ברכה" רומז לצירוף השמחה (פנימיות
 הבינה) והבטחון (פנימיות הנצח) שבפסוק "כי בו ישמח
 לבנו כי בשם קדשו בטחנו" (תהלים לג, כא).

פה ע"פ עירובין ע, ב.

פו שמואל'א טו, כט. רומז: כל מלות הברכה כאן –
 העולות 1378, כנ"ל – עולות ב"פ "נצח ישראל".

פז לקו"ת (הארז"ל) לפרשות וירא וחי שרה, ובכ"מ.

פח תהלים נב, ג.

פט שער הכוונות דרושי ר"ה דרוש ו; פע"ח שער העמידה

פ"כ ובכ"מ.

צ הקדמת תקו"ז יז, א ("פתח אליהו"). ראה אוה"ת
 דברים עמ' יט; יהל אור על תהלים פט"ו עמ' מח; סה"מ
 עטר"ת עמ' תקפ"ז; סה"מ מלוקט ח"ד, ד"ה "תפלה
 למשה" תשכ"ט עמ' 35. ובכ"מ.

צא דברים לב, ד.

צב משלי י, ו.

צג קדושת לוי לך לך ד"ה "ואברכה מברכיך ומקללך אאר".

צד יומא עו, א.

צה דניאל י, ח.

צו בראשית יד, ז.

צז בראשית רבה מג, ה (הובא ברש"י עה"פ).

צח וראה באורך שיעור י"ד אלול ס"ז.

והברכה שמאפשרת לו ולזרעו לפעול בעולם ולתקנו בשלמות.

ולסיכום פרצוף הספירות בפסוקים: "לך לך מארצך [דעת] וממולדתך [בינה] ומבית אביך [חכמה] אל הארץ אשר אראך [כתר]. ואעשך לגוי גדול [חסד] ואברכך [גבורה] ואגדלה שמך [תפארת] והיה ברכה [נצח]. ואברכה [יסוד] מברכך [הוד] ומקללך אאר ונברכו בך כל משפחות האדמה [מלכות]."

מדות בדרך להשפעה על הזולת ("אור המאיר לזולתו") לזיהוי הבעיות השרשיות והעמוקות של האדם עצמו ("אור המאיר לעצמו"), עד ש'יוצא לו החשק' להוכיח את זולתו. ההעמקה לזהות את שרשי הבעיות במוחין גורמת לאדם להתבטל ממציאיותו ולעלות עד לאמונה. אכן, לאברהם אבינו ה'חב'דניק', המתקן את החב"ד שבנפשו (עצם הישות עם שתי בחינות התאוה) ומגיע לכתר האמונה, מבטיח ה' את כל הגדולה

הלומד על מְנַת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ פרשת לך לך נוהגת בכל השנה – כאשר האדם רואה דבר לא נכון על חברו אומרים לו "לך לך" לראות קודם את חסרונותיך.
- ◆ על האדם להכיר שחסרונותיו (אפילו בדקות) גדולים מחסרונות הזולת.
- ◆ מי שמכיר בחסרונותיו בטל במציאות ושוב 'לא בא לו' להוכיח־לבקר את הזולת.
- ◆ התעוררות הרחמים על גלות השכינה שבאדם ממתיקה את הדינים מעליו ומעל זולתו.
- ◆ מי שחש מלוכלך (אף אם נכנס ללכלוך במסירות נפש, כדי לפרסם בו אלקות) – לא מסוגל להוכיח את זולתו 'מלמעלה למטה'.
- ◆ כדי לפרסם אלקות צריך הצדיק להרגיש נחות מכל באי עולם.
- ◆ בזכות ה"לך לך" שכולו חסד ושפלות זוכה אברהם ללידת יצחק המוכיח את העולם בתוקף ובדין.
- ◆ במחלוקת הרמב"ם ואדמו"ר הזקן על 'חיות המוכיח' יש "אחליפו דוכתייהו" – הרמב"ם (מקו שמאל) אומר שאין לכעוס כלל ואדמו"ר הזקן (מקו הימין) אומר שראוי לכעוס כדי להפריש מאיסור.
- ◆ "לך לך" הוא גם מלמטה למעלה (הסתלקות מהעולם ועליה לשרש) וגם מלמעלה למטה (התפשטות בעולם בגדולה וברכה).
- ◆ העליה־ההסתלקות שייכת למוחין (ונתפסת לעתים כקללה) וההתפשטות שייכת למדות (וכולה ברכה).
- ◆ סדר העבודה הוא עליה במוחין מבינה (התבוננות) לחכמה (הסתכלות) ולכתר (דבקות) ואז ירידה־המשכה למדות (התפעלות) ולמלכות (הבעה במחשבה־דבור־מעשה).
- ◆ הרע המושרש באדם הוא (קודם כל) המודעות העצמית הראשונה, שכולה ישות, ובעקבותיה שרשי התאוה המוטבעים בו משעת יצירתו על ידי אביו ואמו.
- ◆ כשעולים משרשי הרע במוחין מגיעים עד לאמונה הבלתי־נודעת – "הארץ אשר אראך".
- ◆ החב"דניק האמתי, המתקן את המוחין ועולה לאמונה, זוכה לכל שבע הברכות – ברכה וגדולה בכל מדות הלב.

שיעור

התוועדות יבייג תמוז תש"פ

"אדם לעמל יולד"

תקציר השיעור

השיעור שלפנינו מעמיק בסוד הפסוק "אדם לעמל יולד" ודרשות חז"ל עליו. **פרק א** מסביר את הרקע של הפסוק ב**פשט**, בספר איוב – פשט די 'עגום', לפיו האדם **ודאי יחטא** וממילא גם יספוג עונשים. **פרק ב** מעמיק ב**דרשת חז"ל** על הפסוק, הדורשת אותו כמתייחס **לעמל והיגיעה החיוביים** לשמם נברא האדם. הגמרא מביאה שלשה פירושים לעמל, ואף שמסקנתה היא שהאדם נברא ל**"עמל תורה"**, מסבירה החסידות שנדרשים גם שני סוגי העמל האחרים – **"עמל מלאכה"** ו**"עמל שיחה"**, כאשר שלשת סוגי העמל מקבילים לשלשת **האבות. פרק ג**, שהוא במוכן מסוים גולת הכותרת של השיעור, מרחיב בסוד **"עמל מלאכה"** ומוצא בו ששה פירושים חשובים בעבודת ה' – כנגד **שש המדות**. מקור הדברים בהתוועדות יבייג תמוז (לבנות תיכון יעלת חן), אך הם מאפשרים לנו **"לחיות עם הזמן"** בשני מישורים: הן בקשר לפרשת לך לך, בה מחפש אברהם אבינו **ארץ בה עמלים ויגיעים** (כדברי המדרש), והן בפתיחה ללימוד ספר איוב, אליו הגענו השבוע ב**לימוד התנ"ך היומי** שהתקין הרב. לקוצר היריעה ולקוצר הזמן מתפרסם כאן רק חלק מתוך ההתוועדות השלמה, ו"עוד לאלוה מילין" בע"ה.

"ספרו" הוא כל התורה כולה, חמשה חומשי

תורה.

מתוך כל התורה מוציאים ומייחדים כספר בפני עצמו את פרשת בלעם, משום שהיא סוג מיוחד של נבואה – נבואה בה הוא רואה מרחוק (כמו ב'zoom'...) מה מתרחש בין בלק ובלעם. זו לא נבואה של עבר או עתיד – הוא פשוט רואה

א. טענות איוב ורעיו

ספר איוב – ספר של בינונים

כתוב שמשה רבינו כתב שלשה ספרים –

"ספרו, ופרשת בלעם ואיוב"^א.

נרשם ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה. שיעור לבנות תיכון יעלת חן. י"ג תמוז תש"פ – כפ"ח.

א ב"ב יד, ב.

ברכאל – בגימטריא **משיח** – שמתחיל לתרץ נכון את כל הספקות וההתלבטויות בספר. קודם איוב מדבר, שופך את הצרה שלו, והרעים שלו מדברים כדי להוכיח אותו.

לידה לחטא ופורענות

עד כאן אמרנו רקע כללי לפסוק בו נתמקד היום, פסוק חשוב בספר איוב – "אדם לעמל יולד". אנחנו נלמד בעיקר את דרשת חז"ל על הפסוק, אבל קודם כל צריך להכיר את הפשט: כפי שאמרנו, איוב מסתפק בהשגחה הפרטית, לא מבין איך ה' יכול לעשות לו יסורים כאלו. אם ה' לא עושה, איך קרה? או שהדבר תלוי במערכות הטבע, בכוכבים ובמזלות, או שהוא נברא עם אותם יסורים עתידיים, דהיינו שהוא נולד עם טבע מסוים, גוף ותכונות פיזיות מסוימים, ועם נטיות נפשיות, כך שכל העתיד שלו כתוב ב'גנים' שלו. שוב, איוב טוען¹ שהאשם הוא בטבע בכלל או ב'גנים' המסוימים עמם נולד – לא רק גנים גשמיים אלא גם גנים רוחניים – כאשר כבר היה מוכתב מראש שעליו לעבור את כל היסורים האלה, וזהו. אחרת, טוען איוב, איני יכול לקבל זאת שיש כאן השגחה פרטית מה' הטוב. אם היסורים היו באים כי עשיתי לא טוב – חטאתי, עויתי, פשעתי וזהו העונש שלי – הם כן בהשגחה פרטית, הם מובנים. אבל, אומר איוב, אני מכיר את עצמי, לא חטאתי, אני בסדר. זהו הראש של איוב.

מה הרעים שלו באו לומר לו? הם אמנם לא דברו נכון, אבל המסר שלהם הוא – ודאי חטאת! יש ה', יש השגחה פרטית, ואם קבלת יסורים – סימן שמגיע לך! זו המשמעות של הפסוק "כי אדם לעמל יולד", שאומר אליפז התימני, הראשון משלשת רעי איוב². לפי חז"ל, זהו אליפז התימני הוא־הוא אליפז בן עשו ואבי

את המתרחש מרחוק בהווה ומתאר זאת. בכל התורה ה' מדבר עם משה ואומר לו "זה הדבר אשר צוה הוי'", וזו נבואה בסגנון כל כך שונה עד שחז"ל ייחדו אותה כספר בפני עצמו. ודאי גם פרשת בלק היא חלק מחמשה חומשי תורה, ואם חסרה בה אות אחת כל הספר פסול, ואף על פי כן היא כל כך שונה שנחשבת כספר בפני עצמו. בנוסף, עוד ספר אחד בתנ"ך מיוחס דווקא למשה רבינו – איוב. תמיד מסבירים³ ששלשת הספרים שכתב הם כמו שלשת הספרים שנפתחים בראש השנה⁴ – ספר של צדיקים גמורים, ספר של רשעים גמורים וספר של בינונים: "ספרו" – "זכרו תורת משה עבדי"⁵ – הוא ספרן של צדיקים גמורים, "ספרו" בו הוא עצמו נכתב. מי שמקיים את כל התורה הוא כמו משה רבינו ונכתב בספרו.

פרשת בלעם הוא ספרן של רשעים – מה שדואים ב'zoom' כל יום, הנייעס, הם ספרן של רשעים, רואים בחדשות כל מה שהרשעים מעוללים. זהו ספר חשוב – משה רבינו צריך לראות ולתעד גם אותו.

ספר איוב הוא ספר של בינונים. מי הוא בינוני? אחד שמתלבט ומתחבט בהשגחת ה'. קורים לו דברים בחיים שהוא לא מבין איך ה' הטוב יכול לעשות כאלה דברים. זהו אחד מגדרי הבינוני, והדוגמה העיקרית בכל התנ"ך, בכל התורה כולה, היא איוב. הוא מתואר כצדיק גדול, אבל הוא לא מבין מה קורה אתו, עד כדי כך שהוא מתחיל להכנס לספקות והרי **ספק** הוא קליפת **עמלק**⁶. יש לאיוב שלשה רעים, שכאשר הוא סובל ונכנס לספקות הם באים כאילו כדי לנחם אותו, אבל בסוף הם מתווכחים אתו. בהמשך הספר מתברר שגם לא הצדיקים הכי גדולים בעולם, עד שבסוף מגיע **אליהוא בן**

ב סוד ה' ליראיו ש"ל פ"ב; כלל גדול בתורה הוספות וביאורים עמ' קו; שעשועים יום יום פרשת בלק יום ג.
ג ר"ה טז, ב.
ד מלאכי ג, כב.
ה הוספות לכש"ט (קה"ת, הוצאה שלישית) אות קיח.

1 איוב ה, ז.

2 איוב ג ובמפרשים שם.

3 כולם שם בינונים, דרגות שונות של בינוני – כמו שאיוב הוא בינוני גם אליפז בגימטריא בינוני.

לכל אחד יש את העמל שלו, וגם כל אחד יכול לעצב לעצמו את העמל שלו – יש גם בחירה, לבחור איזה עמל מתאים לו בחיים, איזה עמל הוא רוצה

עליו פיהו" הוא אומר לעמל פה נברא. ועדיין איני יודע אם לעמל תורה אם לעמל שיחה, כשהוא אומר "לא ימוש ספר התורה הזה מפ"ך" הוא אומר לעמל תורה נברא.

לכאורה חז"ל מתעלמים כאן לגמרי מפשט הפסוק, שאדם נולד בשביל לחטוא ולקבל עונש והכל בהשגחה, כפי שאלפז אומר לאיוב. הם מפרשים כאן "עמל"

במובן של מלאכה, ולא במובן של חטא (ועונש), ולכן אומרים משהו אחר לגמרי – "כל אדם לעמל נברא". האדם צריך לעמול בעולם – וצריך לברר איזה עמל נדרש ממנו.

יש בביטוי של רבי אלעזר שני שינויים מהפסוק – במקום "כי" הוא אומר "כל" ובמקום "נולד" אומר "נברא"². המלה "כל" כבר רומזת שיש כמה סוגי עמל – כל אחד והעמל שלו. העמל של האדם כבר שייך לאיך שהוא נברא – בריאה היא "אפשרויות המציאות" בחסידות³. במושגים בריאה-יצירה-עשיה הבריאה היא היציאה מהאין למציאות, יש מאין, כאשר הדבר עדיין לא מעוצב ומשוכלל בצורה גמורה, הוא עדיין גמיש מאד, ב"אפשרויות המציאות". אם כן, "כל אדם לעמל נברא" רומז שלכל אחד יש את העמל שלו, וגם כל אחד יכול לעצב לעצמו את העמל שלו – יש גם בחירה, לבחור איזה עמל מתאים לו בחיים, איזה עמל הוא רוצה.

עמל מלאכה, עמל שיחה, עמל תורה

כשסתם אני אומר שאדם נברא בשביל לעמול קשה, הציור הראשון שזהו "עמל

עמלק – יש פה עמלק בסיפור – והוא אומר לאיוב דע לך ש"אדם לעמל יולד".

זהו ההסבר לפירושי רש"י והרד"ק על הפסוק, לפיו "אדם לעמל יולד" הוא אמירת אליפז לאיוב שיסוריו הם פורענות על חטא. לפי המדקדקים במלה "עמל" יש שני ענינים – כלשון הרד"ק בספר השרשים – דהיינו שתי משמעויות. או ש"עמל"

לשון עבודה קשה או לשון עבירה⁴ – כמו בפסוק חשוב בפרשת בלק-בלעם, "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל". "אדם לעמל יולד" אומר שטבעו של האדם לחטוא ולכן הוא גם נידון ביסורים.

ב. תכלית האדם – שלשה סוגי עמל

בחירת האדם בסוג העמל

אחרי שראינו את פשט הפסוק "אדם לעמל יולד" נפנה למאמר חז"ל עליו⁵:

אמר רבי אלעזר כל אדם לעמל נברא, שנאמר "כי אדם לעמל יולד". איני יודע אם לעמל פה נברא אם לעמל מלאכה נברא, כשהוא אומר "כי אכף

¹ עמל במספר קדמי = 575 = יצר הרע.

² במדבר כג, כא. אותיות עמל מופיעות כעיקריות בשני השמות עמלק ובלעם. בפסוק "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל" יש אותיות בלעם ברצף, ועם החלק השני של הפסוק, "הוי' אלהיו עמו ותרועת מלך בו" יש עוד פעמיים אותיות בלעם מפוזרות בפסוק – ג"פ בלעם. הסוף של בלעם הוא נבואה על "ראשית גוים עמלק" (הבן של אליפז, שאומר את הפסוק "אדם לעמל יולד").

³ יש בתנ"ך הרבה פסוקים עם הקבלה בין המלים און ועמל. על הפסוק "לא יצא מעפר און ומאדמה לא יצמח עמל" (איוב ה, ו – הפסוק שלפני "אדם לעמל יולד") מחלק הגר"א ש"און" הוא עצה ו"עמל" הוא מחשבה – מחשבה יותר פנימית. עצה היא דבר שיוצא לפועל (מזכיר את המהר"ל, כדלקמן) ומחשבה יותר פנימית באדם. אף אחד מהם לא יוצא מעצמו, כפי שאומר הפסוק.

⁴ יא סנהדרין צט, ב.

⁵ יב "כי אדם לעמל יולד" ו"כל אדם לעמל נברא" = 813 = "ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור", "ויאמר אלהים נעשה אדם" וכו'.

⁶ יג ראה ד"ה "ציון" תרס"ב (סה"מ תרס"ב עמ' שנו); ד"ה "שובה" תרפ"ו (סה"מ תרפ"ו עמ' ל). סוד ה' ליראיו ש"ב פ"א.

מוזו, וכל המפרשים אומרים שלא יכול להיות. אפשר לחשוב ששייך לנשים, שנטלו תשעה קבין של שיחה,^כ אבל המפרשים מסבירים שזהו עמל אחר – כמו שנסביר. האפשרות השנייה ש"עמל פה" הוא "עמל תורה". בתורה נאמר "חיים הם למצאיהם"^{כא} וחז"ל דורשים "אל תקרי 'למצאיהם' אלא 'למוציאיהם' בפה"^{כב} – מי שרוצה למצוא את התורה (כמו שעוד נסביר) צריך לעמול ולהוציא את הלימוד בפה. אם האדם לא אומר בפה הלימוד גם לא חי אצלו וגם נשכח ממנו – מאד חשוב לעבוד עם הפה כשלומדים תורה. התורה שבעל פה נקראת כך היא לא רק כי היא נמסרת בעל פה, מרב לתלמיד, אלא כי כדי לקנות אותה צריך לעמול בפה ולחזור בדיבור שוב ושוב.^{כג}

שוב, יש שתי בחינות של "עמל פה" – או "עמל שיחה", שעדיין לא הבנו מה הוא, או "עמל תורה". רבי אלעזר, בעל המאמר, מביא עוד פסוק – "לא ימוש ספר התורה הזה מפין"^{כד} – וממנו מוכיח בסוף שה"עמל פה" המדובר הוא עמל תורה.

עד כאן מהלך הגמרא: קודם כל הוה-אמינא ש"עמל מלאכה", כך משמע, אבל מ"אכף עליו פיהו" לומדים ש"עמל פה", שיכול להיות "עמל שיחה" או "עמל תורה", ומ"לא ימוש ספר התורה הזה מפין" (ספר התורה שבכתב) מגיעים למסקנה שהכוונה ל"עמל תורה"^{כה}.

כ קידושין מט, ב.

כא משלי ד, כב.

כב עירובין נד, א.

כג ה"פתח עינים" על אתר אומר שהיות שהסוגיא בגמרא היא על חזרת הלימוד "אכף" רומז לחזרה 101 פעמים, ויש מביאים (ראה קובץ ישורון ו' עמ' תרג) ש"פיהו" רומז לחזרה 101 פעמים – יש שני עדים (שכל אחד מביא רק אחד מהם, לא את שני הרמזים). אכף-פיהו ראשי תבות אף – "אף עשיתיו" (ישעיהו מג, ז), תיקון עולם העשייה.

כד יהושע א, ח.

כה יש כאן מבנה חש-מל-מל מובהק – מלאכה-פיה-פה ("פה" הוא "מל"). במלאכה צריך לשתוק – "אמור מעט ועשה הרבה" – חש. עמל מלאכה עמל פה עמל פה = 686

= "ובחרת בחיים" (פעמיים 7 בחזקת 3).

מלאכה"^ט – האדם נברא כדי לעבוד קשה. לחיות ולעופות אין קושי להשיג את הפרנסה שלהם – הפרנסה זמינה להם (הם כמו "ובני רשף יגביהו עוף" שבסוף הפסוק "אדם לעמל יולד") – אבל האדם הרע את מעשיו וקפח את פרנסתו (כלשון חז"ל^{טו}), לכן קשה לו להשיג לחם לשים על השלחן והוא צריך לעבוד קשה. זהו הדבר הראשון, הכי מתבקש, שאחרי חטא אדם הראשון אדם נולד לעמל. לפני החטא הכל היה זמין לו בגן עדן, אבל אחרי החטא הוא נתקלל "בזעת אפין תאכל לחם"^{טז} – צריך לעבוד קשה ולהזיע בשביל הלחם שלו. שוב, איזה סוג עמל זה? "עמל מלאכה". לא פשוט לעבוד קשה. זו הוה-אמינא.

אבל הגמרא מביאה עוד קודם פסוק נוסף של עמל – "נפש עמל עמלה לו"^{טז} (עם כפל של עמל). מה המשך הפסוק? "כי אכף עליו פיהו"^{טז}. רש"י אומר ש"אכף" לשון אוכף על חמור ורוב המפרשים מסבירים שפשוט לשון כפיה, כמו אתכפיא. הפסוק הזה כאילו שואל מהו העמל של "נפש עמל עמלה לו" ועונה "כי אכף עליו פיהו". מכאן משמע שמדובר ב"עמל פה"^{טז}, איזו כפיה ששייכת לפה. עמל הוא כפיה וצריך לעבוד קשה עם הפה – זהו העמל לשמו נולד האדם.

ההבחנה מתחילה כאן בין "עמל מלאכה" ל"עמל פה", אבל ב"עמל פה" גופא יש שתי אפשרויות. חז"ל אומרים שיתכן שנברא ל"עמל שיחה" – שאדם נברא בשביל לפטפט. נשמע

יד "עמל מלאכה" = רלו = "רוב כח", "שעור קומה של יוצר בראשית" (מדרש "שעור קומה". הובא בע"ח שמ"ב פ"ב).

טו קידושין פב, א"ב.

טז בראשית ג, יט.

יז משלי טז, כו.

יח "נפש עמל עמלה לו כי אכף עליו פיהו" = נפש-רוח נשמה-חיה-יחידה (1099). מתחיל במלה "נפש" וכולו שוה נרנח", והוא – כידוע – עולה "ברכי נפשי את הוי" (היכל הברכה בראשית כד, כב; כו, יח. אוצר החיים ויקרא מצוה קיז) שמופיעה פעמים בתהלים, כנגד נרנח"י (הכל מתחיל מנפש, "נפשי").

יט כלשון הפסוק (קהלת ו, ז) "כל עמל האדם לפיהו".

אלא תפלה^ל. כלומר, שלשת סוגי העמל הם בעצם שלשה קוים בעבודת ה' – קוים מצוות, תפלה ותורה – ואף שעיקר העמל הוא תורה, הרי "כל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו"^א ונדרשים כל סוגי העמל.

שלש חכמות

לפני שנמשיך נאמר גימטריא קצת מורכבת: היות שיש שלש דעות מהו עמל בפסוק "כי אדם לעמל יולד", נכניס את המלה של

חז"ל לפסוק: **'כי אדם לעמל מלאכה יולד', 'כי אדם לעמל שיחה יולד', 'כי אדם לעמל תורה יולד'** – עולה סה"כ 1825, 25 (יהי, כמו "יהי אור") פעמים חכמה (בחינת אור), שהם שלשת מילויי המלה חכמה (חית כף מס הי, חית כף מס הא, חית כף מס הה).

יש כוונה בקבלה^ב שחכמת התורה היא חכמה במילוי י (כמו מילוי עב ו-סג) – **חית כף מס הי** (בגימטריא תריג). כעת נאמר שכל העמל הוא סוגים שונים של מציאה, של חכמה. "עמל תורה" הוא חכמה במילוי הי, "עמל מלאכה" במילוי הה (שם בן, מלכות) ו"עמל שיחה" במילוי הא (מילוי מה). הכל סוגי חכמה שעבורם יולד אדם (בגימטריא מה) – כינוי על שם החכמה, כמו שכתוב בפירוש. אדם נברא בשביל החכמה – אבל יש בכך שלש אפשרויות. נאמר פשוט: אנשים שעסוקים ב"עמל מלאכה" חכמים בו מאד, יותר מתלמידי חכמים. מי שעוסק ביהלומים – מבין בהם יותר טוב מרב גדול (כידוע בסיפור עם הרבי רש"ב). זו חכמה של המלאכה. אחד המפרשים מביא משפט

הגמרא דורשת

את הפסוק **"נפש עמל עמלה לו"**,

ששוה בדיוק **"עמל תורה"**.

יש כאן סוגיא שלמה בשביל להגיע למסקנה הפשוטה למי שעושה גימטריא – **תעשה חשבון כמה שוה ותדע!**

שלשת סוגי העמל בעבודת ה'

על הגמרא הזו יש שיחה ידועה של הרבי^ב, שמסבירה את המדרש^ב לפיו אברהם אבינו רצה חלק בארץ משום שראה שאנשיה עסוקים במלאכה. כדי להסביר זאת אומר הרבי שמסקנת הגמרא שהמדובר ב"עמל תורה" לא מבטלת את ההוה-אמינות הקודמות – לשם "עמל תורה" נדרש גם "עמל מלאכה" וגם "עמל שיחה".

אפשר ללמוד זאת גם מרמז

יפהפה ומופלא: מסקנת הגמרא כאן היא שהעמל הוא עמל תורה, ומי שעושה גימטריאות יכול היה לדעת זאת מראש – בלי כל הסוגיא. הגמרא דורשת את הפסוק **"נפש עמל עמלה לו"**, ששוה בדיוק **"עמל תורה"** (כלומר, **"נפש... עמלה לו"** בגימטריא תורה). זו גימטריא מובהקת ומופלאה. יש כאן סוגיא שלמה בשביל להגיע למסקנה הפשוטה למי שעושה גימטריא – תעשה חשבון כמה שוה ותדע! אז בשביל מה כל הסוגיא? כדי ללמד אותנו שלשם "עמל תורה" צריך גם "עמל מלאכה" ו"עמל שיחה"...

מה ההסבר הפנימי? הרבי מתבסס בשיחה בעיקר על מאמר של הרבי הקודם^ב, שגם לרבי יש מאמר שמבוסס עליו^ט, שם מוסבר שגם "עמל מלאכה" וגם "עמל שיחה" הם דרכים בעבודת ה': "עמל מלאכה" אינו מלאכת חולין אלא קיום מצוות מעשיות – עמל מעשי בעולם הזה (ובהמשך נרחיב בעוד גוונים של "עמל מלאכה" בעבודת ה') – ו"עמל שיחה" הוא עבודת התפלה, כמאמר חז"ל "אין שיחה

ל ע"ז, ב.

לא עפ"י יבמות קט, ב.

לב רזיאל המלאך; של"ה מסכת יומא, דרך חיים תוכחות מוסר אות ח.

כו לקו"ש חט"ו לך שיחה ד.

כז בראשית רבה לט, ח.

כח ד"ה אר"א כל אדם לעמל נברא תרפ"ט.

כט ד"ה הנ"ל תשי"ט.

בעקבות יצחק אבינו – "כי אתה אבינו"^{לח}, כפי שנקרא לו לעתיד לבוא^{לט} – ועיקר העבודה שלי היא תפלה, "עמל שיחה"? נראה שמהסוגיא הזו בגמרא עולה שכל התורה צריכה להתנגן, אבל גם כשמתפללים מנגנים. שתי העבודות האלו נקראות "עמל פה", "עמל שיחה" ו"עמל תורה", ובשתייהן הדיבור צריך להתנגן (והסימן: "והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד הוי"^מ – "כנגן" בתפלה "המנגן" בתורה).

הרבה פעמים בקבלה וחסידות התפלה היא מלכות, "ואני תפלה"^{מא}. דוד המלך, שהוא הנשמה הכללית של המלכות, הוא "נעים זמרות ישראל"^{מב} – כותב ספר תהלים. אחד המפרשים מסביר ש"עמל שיחה" הוא להרבות בלומר תהלים. מאד נוגע לרבי הקודם, עם תקנת התהלים והמעלות העצומות של אמירת תהלים, כמו הקובץ שמודפס משיחותיו בסוף ספר תהלים. אבל בחב"ד עיקר התפלה הוא לא רק המלכות שמתחננת מלמטה, אלא ההתבוננות – שמתפללים מתוך תבונה, מתוך התבוננות. זו עבודת התפלה. על כך חז"ל אומרים "איזו היא עבודה שהיא בלב? הוי אומר זו תפלה"^{מג}. תפלה היא עבודת הלב, ועבודת הלב היא ההתבוננות – עד שההתבוננות מעוררת את המדות שבלב. כלומר, אלה מוחין השייכים למדות – מתבוננים כדי לעורר אהבה ויראה, ואז מתוך זה שופכים שיח לפני הקב"ה, מתפללים. גם פה יש גימטריא: אמרנו ש"נפש עמל עמלה לוי" שוה "עמל תורה", ואילו "עמל שיחה" בגימטריא תבונה, הכינוי למוחין השייכים למדות^{מד}.

אם "עמל שיחה" הוא בפירוש כנגד יצחק אבינו, אולי שלשת סוגי העמל הם כנגד שלשת

מהקדמת פירוש המשנה של הרמב"ם – "לולא המשתגעים נשאר העולם חרב". "המשתגעים" הם אלה שעוסקים בביזנס, ובלעדיהם העולם היה נשאר חרב – צריך אותם. מה פירוש "משתגעים"? שבחרים ב"עמל מלאכה" במקום ב"עמל שיחה" או "עמל תורה" (שהוא העיקר). כמו שאמרנו, תלוי בבחירה, ובכל אופן צריך אותם – אחרת העולם היה חרב.

בחסידות לא מתייחסים כך, שהם משתגעים לגמרי, אלא מסבירים שיש שני סוגי נשמה – יושבי אהל ובעלי עסק, שהיעוד שלהם בחיים הוא עסקים. הם "תמכי דאורייתא", "מאושר", ממשיך "מראשו"^{נג}. יש בכך חכמה – חכמה במילוי בן. גם בשביל להיות מתפלל, כמו ה"בעל תפלה" בסיפורי מעשיות, צריך חכמה מיוחדת – איזו חכמה? חכמה של מציאת חן, "רוח חן ותחנונים"^{נד} איך למצוא חן בעיני ה'. זו חכמה נשית. כתוב שהתורה "מעלה חן על לומדיה"^{נה}, בדרך ממילא – לא שיש לו חכמה איך למצוא חן, רק קורה בדרך ממילא. החכמה למצוא חן היא "עמל שיחה". החכמה המעשית היא כמו "רזי עולם", שיותר עמוקים מ"רזי תורה", כידוע בשם אדמו"ר הזקן^{נו}.

אם כן, צריך את כל שלש החכמות – שלשת מילויי המלה חכמה – שהם הפסוק עם שלשת פירושי חז"ל.

חלאכה שיחה תורה – אברהם יצחק יעקב

הלימוד ש"אין שיחה אלא תפלה" הוא מיצחק אבינו, בו נאמר "ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב"^{נא}. אולי אדם נולד בשביל להתפלל כל הזמן? אולי אני בעולם הזה כדי ללכת

לח ישעיהו סג, טז.

לט שבת פט, ב.

מ מלכים ב, ג, טו.

מא תהלים קט, ד. ראה זהר ח"ג מט, ב.

מב שמואל ב, כג, א.

מג תענית ב, א.

מד ע"ח ש"ד פ"ח. לקו"ת קרח נג, א (ובריבוי מקומות בקבלה וחסידות).

לג לוח "היום יום" כג תשרי (עפ"י זהר ח"ג נג, ב).

לד זכריה יב, י.

לה עירובין נד, ב.

לו ראה רשימות דברים (חיתריק) מדור אדה"ז אות סה; ספר הצאצאים (היילפרין) עמ' 61.

לז בראשית כד, טג.

יש הוה־אמינא שיצחק הכי גדול – כפי שיהיה לעתיד לבוא – והעיקר "עמל שיחה". או, שהעיקר הוא יעקב – "הבחיר שבאבות"^{נג} – "עמל תורה".

תוצאת העמל – גילוי תורת משיח

בכל אופן, המסקנה היא שהאדם נברא בשביל "עמל תורה". כך מפרשת הגמרא ש"נפש עמל עמלה לו" היינו ש"הוא עמל במקום זה ותורתו עומלת לו במקום אחר". אני

לומד תורה כאן והתורה עובדת בשבילי במקום אחר. מה היא עומלת בשבילי? רש"י מסביר שהיא מתחננת בפני קונה, הקב"ה, שיגלה לי את פנימיות התורה, טעמי וסתרי תורה (יש גרסה "סדריה" ויש גרסה "סתריה" – "טעמי תורה וסדריה" או "טעמי תורה וסתריה"). משהו מאד חשוב, שדומה לפירוש רש"י בתחלת שיר השירים, על "ישקני מנשיקות פיהו"^{נד}, שאנחנו מתחננים לה' שיתגלה כמו במעמד הר סיני ועוד פעם יגלה את התורה, לא סתם תורה אלא מסתורי התורה, תורת משיח, "תורה חדשה מאתי תצא"^{נה}. גם הפסוק הזה אומר אותו דבר, שאם אני עמל בתורה בפה שלי – התורה עומלת בשבילי בו־זמנית ומבקשת מה' לגלות לי את טעמיה וסתריה־סדריה.

כל המאמר של רבי אלעזר על "אדם לעמל יולד" בא בסוגיא בהמשך למאמר של רבי עקיבא, שאומר שצריך ללמוד תורה בבחינה של "זמר בכל יום, זמר בכל יום". צריך לחזור על התורה הרבה מאד, עד שהיא מתנגנת (כמו שאדמו"ר הזקן דיבר תמיד בניגון). זהו הפירוש העיקרי של המאמר שלו. התורה צריכה להיות כל כך שגורה

אני לומד תורה

כאן והתורה עובדת בשבילי במקום אחר. מה היא עומלת בשבילי? רש"י מסביר שהיא מתחננת בפני קונה, הקב"ה, שיגלה לי את פנימיות התורה, טעמי וסתרי תורה

האבות? זהו משהו כל כך פשוט שהייתי מצפה שמישהו יכתוב זאת, אבל למרבית הפלא לא מצאתי בינתים. אם העמל השני, "עמל שיחה", הוא כנגד יצחק אבינו, מתבקש שהעמל הראשון, "עמל מלאכה", יהיה כנגד אברהם אבינו והעמל השלישי, "עמל תורה", יהיה כנגד יעקב אבינו. ההקבלה האחרונה פשוטה מאד, שהרי יעקב אבינו הוא הוא בפירוש עמוד התורה, ואם "עמל מלאכה" היינו מצווה, והמצוה העיקרית היא צדקה^{מו},

אז פשיטא שהוא כנגד אברהם אבינו, "חסד לאברהם"^{מז}.

כל ההקבלה היא על דרך "על שלשה דברים העולם עומד"^{מז}, שמקבילים בפירוש לאבות^{מח} – "עמל תורה" הוא עמוד התורה, "עמל שיחה" כנגד עמוד העבודה (יצחק היה מוכן להקריב עצמו בעקדה, וכעת זו עבודת התפלה – יצחק־רבקה בגימטריא תפלה^{מט} – מקריבים בה את עצמנו לה'), ועמוד גמילות חסדים הוא "עמל מלאכה". כתוב בתניא^{נז} שעובדים לא רק כדי לשים לחם על השלחן, אלא עובדים קשה כדי לתת צדקה – גמילות חסד.

אם כן, יש כאן הקבלה פשוטה של שלש הבחינות כנגד האבות. לכן גם יש הוה־אמינא שכל אחד הוא העיקר. אברהם הוא "האדם הגדול בענקים"^{נא} – אולי הוא העיקר, "עמל מלאכה"^{נב}.

מה ראה תניא פל"ז (וש"נ).

מו מיכה ז, כ.

מז אבות פ"א מ"ב.

מח מהר"ל שם ובכ"ד – וראה באורך במאמר "התפלה המתמדת" בספר הטבע היהודי (וש"נ).

מט מגלה עמוקות רנ"ב אופנים אופנים לה וצ ובכ"ד.

נ תניא פל"ד.

נא יהושע יד, טו. רש"י שם במדרש אגדה (ומפורש במסכת סופרים כא, ט).

נב אברהם עמל מלאכה משלימים ל' 484 = 22 ברבוע.

נג ע"פ בראשית רבה עו, א.

נד שה"ש א, ב.

נה ויקרא רבה יג, ג (ע"פ ישעיה נא, ד).

רש"י, פשוטו של מקרא, הוא המלכות – שאדם נברא בטבע לחטוא וחייב לקבל את שלו – "דינא דמלכותא דינא"^ט. מעל הכל, קוצו של י, הוא משיח. ולסיכום:

קוצו של י	י	משיח
עמל תורה	י	עמל תורה
עמל שיחה	ה	עמל שיחה
עמל מלאכה	ו	עמל מלאכה
פורענות על עבירות	ה	פורענות על עבירות

ג. ששת פירושי "עמל מלאכה"

יוקר המלאכה

כעת נחזור ל"עמל מלאכה". מאד מעניין שבמאמרי הרבי הקודם והרבי עיקר האריכות הוא על "עמל מלאכה", הוה-אמינא ראשונה שלכאורה אינה מסקנת הגמרא.

ה' ברא את העולם גם במלאכה – "מלאכתו אשר עשה"^ט. מצד אחד כתוב שה' עושה בלי מאמץ, בלי מלאכה, אבל בריאת העולם היא בשם אלקים ולא בשם הוי' – "יהללו את שם הוי' כי הוא צוה ונבראו"^ט, הבריאה משם הוי' היתה רק בדרך ממילא, גילוי ההעלם, בלי מציאות תחתונה שמרגישה עצמה יש ודבר נפרד בפני עצמו, הכל רוחני ואלקי כמו באצילות, וזו לא כוונת ה' – לכן כדי להוות אותנו כפי שאנו מרגישים את עצמנו, לעשות אותנו לבעלי מלאכה, ה' כביכול גם נזקק למלאכה, לעבוד קשה.

מקשה הרבי: כתוב בגמרא שגם לקב"ה יש דברים ש"קשין כקריעת ים סוף"^ט – איך יתכן, משהו קשה לקב"ה?! קשה הוא סוד המלאכה – המלאכה היא בשביל שאנחנו נעשה עבודה, לתת לנו עבודה לעשות. זהו מעגל חוזר –

בפי, שלא רק שאני זוכר אותה, אלא שאם אני מתחיל לדבר דברי תורה – אם חזרתי מספיק – יוצאת שירה. חושבים שחזרה היא שגרה סתמית – זו התחושה של עמל – אבל אם חוזרים מספיק בסוף יוצא "כתבו לכם את השירה הזאת"^ט, הנחלה העיקרית של יהודי היא התורה והיא צריכה להתנגן בעצמה. צריך כל כך הרבה חזרות כדי לקנות, ולא רק לקנות במודע – ניגון בא מהכתו, העל-מודע, והתורה צריכה להיות אצלי כל כך עצמית עד שהיא מתנגנת.

רק אחרי המאמר של רבי עקיבא, שהתורה צריכה להיות "זמר בכל יום זמר בכל יום", בא מאמר של רבי יצחק בר אבודימי – כהסבר-המשך לדברי רבי עקיבא – שאם אני עמל בתורה התורה עמלה בשבילי. בעצם המאמר הזה – של ר' יצחק בר אבודימי – בא להסביר את "זמר בכל יום, זמר בכל יום", ואחר כך בא מאמר רבי אלעזר עם שלשת בחינות העמל.

סוד הוי'

אם כן, יוצא כאן שתכלית העמל הוא גילוי תורת משיח. הגילוי של המשיח הוא ה'כתר' שמרחף מעל כל סוגי העמל, תכלית הבריאה. בשיעור קודם^ט למדנו שארבעת פירושי העמל – הפשט באיוב ושלשת הפירושים בגמרא – הם בעצמם בסוד הוי' ב"ה. נחזור בקיצור:

תורה – מסקנת הגמרא – היא ה'י של שם הוי', "אורייתא מחכמה נפקת"^ט; שיחה היינו "עבודה שבלב זו תפלה"^ט, "בינה לבא"^ט, תפלה חב"דית בהתבוננות ("עמל שיחה" בגימטריא **תבונה**, כנ"ל), ה עילאה שבשם; "עמל מלאכה" היינו **תריג** מצוות – פרצוף ז"א (שכללותו מדת החסד, "יומא דאזיל עם כולהו יומין"^ט); פירוש

נו דברים לא, יט.

נד ג' תמוז השתא (ח"ג) – פורסם בגליון בלק תש"פ.

נח זהר ח"ב קכא, א. וראה שם פה, א.

נט תענית ב, א.

ס הקדמת תקו"ז ז, א ("פתח אליהו").

סא ראה זהר ח"ג קג, א.ב. ע"ח שכ"ה דרוש ב.

סב ב"ק קיג, א.

סג בראשית ב, ב.

סד תהלים קמח, ה.

סה ראה פסחים קיח, ב; סוטה ב, א.

לימוד תורה

אינו בירורים, לא
הוצאת ניצוצות,
וגם לא יחודים,
לעשות זיווגים.
תורה היא פשוט
אחדות

אם נסתיימה עבודת הבירורים – מה יש לעשות? להתפלל. להתפלל על מה? על משיח, שיבוא תיכף ומיד ממש – כבר מזמן הגיע הזמן. אנחנו תמיד מסבירים^{סח} שהעבודה שאחרי הבירורים היא עבודת היחודים, וזה בעצם תפלה. אמרנו שתפלה

היא "עבודה שבלב" וכוונת התפלה הן לעשות יחודים – תפלה היא לשון "התפלל כלי חרס"^{סט}, עבודה של חיבורים ויחודים.

לפי ההבנה הזו, צריך לומר ש"עמל תורה" גבוה עוד יותר מעבודת היחודים. מה יכול להיות יותר גבוה מיחודים? גילוי האחדות הפשוטה. זהו ווארט חשוב בפני עצמו מהו לימוד תורה. לימוד תורה אינו בירורים, לא הוצאת ניצוצות, וגם לא יחודים, לעשות זיווגים. תורה היא פשוט אחדות. כמה שהתורה מורכבת מאין ספור פרטים, "ועלמות אין מספר"^ע, אין ספור הלכות^{עא} – היא הנותנת, דווקא בגלל "עלמות אין מספר" עצם ענין התורה הוא אחדות פשוטה.

רבי אייזיק מהומיל קורא "אחדות פשוטה" למה שאחר כך השתרש אצל הרביים במלה "עצמות" – כשרוצים לומר שה' אינו אור אומרים עצמותו יתברך, מלה־מונח שגם לא יכול למצות את עצמותו יתברך כלל. אצל רבי אייזיק העצמות היא אחדות פשוטה. תורה היא אחדות פשוטה ותפלה היא יחודים, חיבורים, ומצוות – כל ה"עמל מלאכה" – הן בירורים. הפשט של בירורים הוא "בכל דרכיך דעהו"^{סז} – דווקא בירורים מהחולין, אכילה ושתיה עם מודעות אלקית.

סח ראה הטבע היהודי מאמר "תיקון הדעת" פ"ב.
סט תו"א תרומה עט, ג (ע"פ משנה כלים פ"ג מ"ה);
בת עין ד"ה זאת חקת התורה"; פרי צדיק מאמר קדושת
השבת ב (ע"פ סוטה פ"ג מ"ד).

ע שה"ש, ו, ח.

עא חת"ס על במדבר לא, יג ע"פ המדרש (ראה שה"ש רבה ו, כא).

ככל שאנחנו עושים את המלאכה שלנו הוא ממשיך לעשות את המלאכה שלו בגלוי, בבריאת העולם, מלאכה שאנו רואים אותה, עד שהסוף הוא "דירה בתחתונים". המלאכה היא לעשות תחתון, והמלאכה שלנו היא להפוך את התחתון לדירה

– ואז הוא יכנס לתחתון שלנו, שישאר תחתון. בכל אופן, הרבי הקודם והרבי מסבירים בכמה גוונים את "עמל מלאכה", ויש גם פירושים נוספים עליהם – פירושים כתובים וגם פירושים שאנחנו נוסף־נשלים כאן. הגיוון של הפירושים בכלל מתאים ל"ז שבשם, מכלול המדות המגוון והמפואר, ובפרט נראה ששה פירושים, מלמטה למעלה, אותם נקביל למדות מחסד עד יסוד (ו קצוות):

"בכל דרכיך דעהו"

אמרנו שלפי רוב המפרשים "עמל מלאכה" הוא מצוות, אבל במאמרי הרבי הקודם והרבי מוסבר ש"עמל מלאכה" הוא עבודת הבירורים – עבודת "בכל דרכיך דעהו"^{סז}. לאכול לשם שמים, לשתות לשם שמים, שיהיה לי כח לעבוד את ה', ועוד יותר – "בכל דרכיך דעהו", יחוד, שאכיר־אתיחד־אדע את ה' תוך כדי העסק הגשמי שלי, ה"דרכיך" שלי, לא רק דרך התורה והמצוה. פירוש שני של "עמל מלאכה" שהוא אומר – יותר על פי פשט – שמלאכה היא פשוט משא ומתן באמונה.

בפירוש ש"עמל מלאכה" הוא עבודת הבירורים מוסיפים משהו יפה, שעבודת התפלה היא למעלה מעבודת הבירורים. ידועה קביעת הרבי "נסתיימה עבודת הבירורים"^{סז}, ואז השאלה – מה עכשיו? לפי המאמר הזה יוצא מפורש שתפלה היא השלב הבא אחרי עבודת הבירורים.

סז משלי ג, ו.

סז שיחת יום ב' דר"ה תשמ"ז; שיחת פרשת ויצא תשנ"ב (ע"פ שיחת שמח"ת תרפ"ט של הרבי הרי"צ). ובכ"מ.

"משא ומתן באמונה"

אחרי הפירוש הזה יש במאמרים פירוש ש"עמל מלאכה" הוא משא ומתן באמונה – משהו מאד גדול. לעשות עסקים, ביזנס, באמונה מלאה – בלי לשקף, בלי שתהיה שום הונאה ח"ו. להיות אן ערליכע איד (יהודי כשר וישר) בעסקים. זהו פירוש ששייך ל"דרך ארץ קדמה לתורה"^{טב} (שיש בה גם משמעות של קדימה מהותית לתורה^{טז}).

"מלאכת הוי" – מלחמה וחינוך"

נוסיף פירוש יותר גבוה מ"משא ומתן באמונה": ירמיהו הנביא אומר "ארור עשה מלאכת הוי' רמיה וארור מנע חרבו מדם"^{טז}. זהו פסוק מפורש של מלאכה, "מלאכת הוי'". אם אדם נולד ונברא בשביל עמל, ויש הוה-אמינא שהכוונה ל"עמל מלאכה", מתאים לפרש אותו על מה שנקרא בפירוש בתורה "מלאכת הוי'". מה פירוש? על פי פשט הכוונה ב"ארור עושה מלאכת הוי' רמיה" היא למלחמה, כהדגשה בהמשך הפסוק "ארור מנע חרבו מדם". מדובר בפסוק, בספר ירמיהו, על מלחמת מואב. המפרשים מסבירים כמה סבות שצריך להלחם במואב חזק ופשוט להרוג אותם. על כך כתוב "ארור עשה מלאכת הוי'" – עבודת הצבא, ותפקיד החיל להיות אמיץ, להרוג את האויב, לא להרפות ממנו, כמאמר דוד "ארדוף אויבי ואשיגם ולא אשוב עד כלותם"^{טז}, זו "מלאכת הוי'". "ארור עשה מלאכת הוי' רמיה" שהוא "ארור מנע חרבו מדם" – זהו הפשט.

אך ראה זה פלא, חז"ל^{טז} דורשים זאת על מלמדי תינוקות – מתאים לכל בת כאן, שלומדת להיות מורה ותהיה מורה בע"ה – שעושים "מלאכת הוי'". מה פירוש "מלאכת

הוי' רמיה" בהקשר הזה? מלמד-תינוקות שהולך לישון מאוחר, קשה לו לקום בבוקר, והוא קם עייף ואין לו כח להתמסר לחינוך הילדים – עושה מלאכת ה' רמיה, ר"ל. כך מסבירים חז"ל מהי מלאכת ה', עבודת החינוך. הפירוש הזה מתאים לרמז שמביאים המפרשים, ש"לעמל" ר"ת "לומד על מנת ללמד" – עיקר הפשט, כי מדובר בעמל תורה.

אם "מלאכת הוי'" היא למוד תורה, מה פירוש "מנע חרבו מדם"? יעקב אבינו אומר "אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי"^{טז} ואונקלוס מתרגם "בצלתי ובבעותי", ומוסבר בחסידות^{טז} שחרבי-צלתי היינו קריאת שמע וקשתי-בעותי היינו תפלת שמונה עשרה. קריאת שמע היא מלחמה פנים אל פנים עם האויב, עם הרע הגלוי שבנפש, ואילו תפלת שמונה עשרה היא ירית חצים אל הרע הנעלם. לפי זה צריך לפרש כאן שדם הוא לשון דמיון – צריך שההתבוננות של "שמע ישראל" לא תהיה מדומיינת (צריך לשפוך דווקא את דם האויב, את הדמיונות הכוזבים). "ארור מנע חרבו מדם" – צריך דמיון אבל דמיון ברור, תיקון כח המדמה.

זהו עוד פירוש – או שאדם נברא בשביל להלחם, כמו שמבואר באריכות בספר התניא שאנחנו כאן בשביל להלחם וזו "מלאכת הוי'", או בשביל לחנך. שני הפירושים באותו פסוק. אנחנו פה בשביל לחנך ילדים – לחנך את הדור הבא, להנציח את האידישקייט על ידי עבודת החינוך.

קיום מצוות

יש את הפירוש שכבר הזכרנו, הפירוש של רוב המפרשים, ש"עמל מלאכה" הוא קיום מצוות – מצוות התורה. במאמר המקורי של הרבי הקודם הוא מושה בין המלה "עמל" – הסימן כאן של

עב ויקרא רבה ט, ג; תנא דבי אליהו רבה פ"א.

עג ראה לחיות עם הזמן בראשית-נח וש"נ.

עד ירמיה מח, י.

עה תהלים יח, לח.

עו ראה ב"ב כא, ב ובשו"ע יו"ד רמה, י"ד.

עד בראשית מח, כב.

עח ראה תו"א יוחי קג, א; סה"מ תרנ"ט עמ' קנז; תש"ד

עמ' 98.

פירושי "עמל מלאכה" כנגד המדות

נקביל את ששת הפירושים לשש המדות מלמטה למעלה, מיסוד עד חסד:

מהי עבודת "בכל דרכיך דעהו"? מה פירוש "לאכול לשם שמים" – גם שיהיה לי כח וגם לעשות יחוד ("דעהו")? לאכול מתוך התחושה שהעיקר אצלי הוא האלקות, ולא קבלת ההנאה מהאוכל או מה שלא יהיה. לא שהנאה אסורה, אבל "קדש עצמך במותר לך"^{פג} – צריך לקדש, צריך לדבוק בה'. שהמחשבה, הלב, המת, יהיו עם ה'. זהו תיקון הברית – יסוד. כתוב שהמלה ברית עצמה היא מלשון ביהורים^{פד} – ברית היא משער בר. ביהורים היינו להוציא את הבר – הברוד – מהפסולת. מצב בו כל העסקים הגשמיים של מישהו הם בשביל לקבל הנאה גשמית עצמית הוא פגם הברית. תיקון הברית הוא לקדש את ההנאות של החיים, ובכך גופא מבררים את הניצוצות שבתענוג. הבעש"ט אומר^{פה} על "רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף"^{פז} – שאם אדם רעב זהו סימן שיש באכול ניצוץ שרעב להגאל. מתי הניצוץ נגאל? אם אני אוכל כמו שיהודי צריך לאכול (והרי גם הזיווג הגשמי נמשל לאכילה בתורה^{פח}). זהו תיקון הברית, ספירת היסוד.

הפירוש של משא ומתן באמונה הוא כנגד ספירת ההוד. ידוע אצלנו, בחוברת "המכללה התורנית" (שהתוכן שלה הוא גם נספח בספר יחוד התורה והמדע), שכלכלה ועסקים קשורים לספירת ההוד. שם יש אמונה וצריך לשאת ולתת באמונה, בלי הונאה ושקר ולשה"ר, כל הדברים בהם אדם נכשל בעסקיו. צריך שהכל יהיה נקי – הבינה, שהיא נקיות, "עד הוד אתפשטת"^{פח}. "והין צדק" שיהא הן שלך צדק ולאן שלך צדק"

פג יבמות כ, א.

פד אוצר ה' על ספר יצירה פ"א מ"ג.

פה כש"ט (קה"ת) אות קצד; בעש"ט עה"ת פרשת יתרו אות כו.

פו תהלים קז, ה.

פז משלי ל, כ. וראה בראשית לט, ו וברש"י שם.

פח ע"פ הקדמת תקו"ז, א. ראה ע"ח שער הכללים פ"ד; ע"ח שכ"ט (הנסירה) פ"ח.

כל השיעור היום – למלה "יגיעה". פשוט שעמל הוא יגיעה, וכאשר מדובר בעמל מלאכה היינו יגיעה בקיום המצות בהידור.

יגיעה ביראה

עוד פירוש של עמל הוא על פי מאמר חז"ל שאחרי מאה ועשרים שואלים את האדם "יגעת ביראה?"^{טו}. כלומר, יש עמל מיוחד של יגיעה ביראה. מהי יגיעה ביראה? יש כמה סוגים של יראה. כאן מדובר על יראת חטא. במלים פשוטות, זו תחושה של "פרומקייט" (חרדיות, יראת-שמים). העניין נוגע במיוחד לבת, לאשה, עליה כתוב "אשה יראת הוי' היא תתהלל"^{טז}. כמו שהאשה היא בעלת הבית, עקרת הבית, היא האחראית בכלל על יראת השמים שיש בבית. צריך יגיעה לשם כך – יגיעה של יראת שמים, של יראת חטא, של פרומקייט. זו מלאכה – "יגעת ביראה". בחסידות מדובר על 'פרומקייט טבעית', יראת שמים טבעית ופשוטה, אבל יש דברים בטבע שצריך לעבוד קשה כדי לגלות אותם ושישפיעו על המעשה בפועל.

יגיעה באהבת ישראל

אחרון חביב, יש עוד יגיעה אחת שמשלימה: כתוב בפרקי אבות ש"כל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עון"^{טז} – מאמר בו מפורשת המלה מלאכה. על פי פשט מפרשים על מלאכת כפים, עבודת כפים, שביחוד עם תלמוד תורה היא "משכחת עון". אבל בחסידות מסבירים^{טז} שהמלאכה היא מלאכה באהבת ישראל. זו גם מלאכה בעסקנות ציבורית – התמסרות לכלל. מי שמתמסר לכלל פטור גם מתלמוד תורה.

טו ראה תניא אגה"ק יח.

פ משלי לא, ל.

פא אבות פ"ב מ"ב.

פב הוספות לכש"ט (קה"ת, מהדורה שלישית) סימן קי, וש"נ.

היינו מלאכה באהבת ישראל בחסד. בנצח צריך להיות איש צבא, להתגייס לקבע, אבל החסד כאן הוא עמל בו מקדישים את החיים להשתדלות בעד עם ישראל, חיים של איש צבור שכל הזמן דואג לצבור ומשתדל בעד עם ישראל. זו המלאכה עליה נאמר "כל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עון" וכשיש אותה – התורה מתקיימת. התורה היא חכמה, ראשית קו הימין; המשכו הוא בחסד, התמסרות והשתדלות לאהבת ישראל; וסיומו בצבא ממש, מלחמה באויבי ישראל ונצחון עליהם, וגם חינוך הדור הבא של עם ישראל, עם הנצח.

סיכום

עד כאן פרצוף של הפירושים של "עמל מלאכה". אפשר להבין למה דווקא בו יש הרבה אריכות בדרושי החסידות. כמו שאמרנו, מ"עמל מלאכה" באים ל"עמל שיחה" וממנו ל"עמל תורה" וממנו למשיח. שנוכה למשיח צדקנו על ידי בעל הגאולה ותורתו. ולסיכום ה'פרצוף' שיצא לנו:

כתר	
משיח	
בניה	חכמה
עמל שיחה	עמל תורה
גבורה	חסד
"יגעת ביראה?"	אהבת ישראל- עסקנות צבורית
תפארת	
מצוות התורה	
הוד	נצח
משא ומתן באמונה	מלחמה וחנוך
יסוד	
עבודת הבירורים	
מלכות	
יסורים על עברות	

(ו"שלא ידבר אחד בפה ואחד בלב"), תמיד להודות על האמת.

הפירוש הבא הוא ראש של איש צבא, מי שמתגייס לצבא קבע. איש-קבע סובר שאדם נולד ל"עמל מלאכה" – "מלאכת הוי" שצריך להקפיד לא לעשותה רמיה. סתם צבא, איש צבא ומנטליות של איש צבא הם נצחון – "דידן נצח"^ט. שם צבאות הוא השם של הנצח^ז. כאן נבין לעומק איך חז"ל לוקחים את המושג "מלאכת הוי", שהולך על צבא והריגת האויב, והופכים אותו למחנך ומורה בכתה. קודם כל, מי האויב? הרבי תמיד הדגיש בצבאות ה' שהאויב הוא היצר הרע^ח – צריך להרוג אותו עם כל הכת. זהו ההבדל בין מורה למחנך, כמוסבר בכללי החינוך וההדרכה – מורה מעביר ידע אך העיקר הוא לחנך לתיקון המדות, ללמד את החניך להרוג את האויב, היצה"ר (והכל צריך להיות בכיף). כמו שב"מכללה התורנית" הכלכלה בהוד, חינוך הוא בנצח – הנצחת הדור הבא (בחנינת "ברא כרעא דאבוה"). בדיוק מתאים לפירוש כאן, שאדם נברא בשביל "עמל מלאכה" של חינוך. הפירוש הבא שמלאכה היא כל מצוות התורה – בתפארת, כמו שתמיד מוסבר אצלנו ש"תריג מצוות הן "תפארת גופא"^ט, "גופא דאורייתא"^{יג}. לתפארת יש הרבה ענפים-פארות – תפארת לשון פארות – וכל מצוה היא ענף, עצה, ובה "תריג עיטין"^ט, והכל מרוכז בספירת התפארת. לכן, כמו בתיקון ליל שבועות, אמירת כל תריג מצוות – אפילו בקיצור – היא תיקון ספירת התפארת בנפש.

שני הפירושים הבאים הכי פשוטים בהקבלה: הפירוש של "יגעת ביראה" הוא גבורה – יראה היא פנימיות הגבורה – והפירוש שמלאכה

פט ויקרא רבה כד, ג.

צ זהר ח"ג יא, א: ראה קהלת יעקב ערך 'צבאות'.

צא נפש עמלה = 575 = יצר הרע = עמל (המלה שביניהם) במספר קדמי.

צב הקדמת תקו"ז יז, א ("פתח אליהו").

צג תקו"ז נב (פז, א).

צד ע"פ זהר ח"ב צד, ב.

ניגון

499 | ט"ו סיון תשפ"א

5

9

14

17

21

גבולות ההבטחה

"לזרעך נתתי את הארץ הזאת מנהר מצרים עד הנהר הגדל נהר פרת". כאשר מציירים את מפת ארץ ישראל צריך להדגיש את גבולות ההבטחה, עד נהר פרת. הבטחת הארץ לאברהם באה יחד עם הבטחת הזרע, וכן נהר פרת הוא מלשון "פרו ורבו" (כדברי חז"ל "שמיימוי פרין ורבין").

פרת - עשר פעמים חיים, השלמות של "ארץ החיים".

[התועודות יי חשון תשס"ט]

הסיפור החסידי

רבי מנחם נחום מטשרנוביל | צדיק יותר מדי

רבי מנחם נחום מטשרנוביל נולד בשנת ת"ץ לאביו רבי צבי, ועל פי מסורת המקובלת בחב"ד, היה רבי נחום נכדו של רבי אדם בעל שם. נודע על שם ספרו 'מאור עינים', אחד מספרי היסוד של תנועת החסידות, ומייסד שושלת חסידות טשרנוביל. היה זקן תלמידי המגיד ממעזריטש ועוד הסתופף בצל הבעל שם טוב. רבי נחום נהג כ'מגיד' והסתובב בין העיירות לעורר את העם בדרשות מוסר וחסידות. אחר פטירת המגיד ממעזריטש, התקבצו סביבו חסידים ואנשי מעשה והוא נהג באדמו"רות. חצרו התקבעה, לאחר נדודים, בטשרנוביל שבוהלין (כיום באוקראינה). רבים מצדיקי דורו היו נוסעים אליו כחסידים. רבי נחום נפטר בי"א מרחשון תקנ"ח ומנוחתו כבוד בטשרנוביל.

איזה חסרון מצא הבעל שם טוב בצדיק כזה, שאין לו שום נגיעה בעיני העולם, הולך ברגליו ולבוש מלבושים פשוטים כאחד העם? על כך נוכל ללמוד מתורה ידועה של הבעל שם טוב: פירוש "חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך": והעניין כי "אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", רוצה לומר שיהיה בטוב שהוא אשר יעשה מבלי שום פניה וחסא, זה אי אפשר. וביאר, כי כשיעשה טוב בלי שום דבר רע מתגרה בו יצר הרע. מה שאין כן כשרואה היצה"ר שיש בו חלק יצה"ר מניחו והולך לו, ואז נגמר הדבר ויעשה לשמה אחר כך. וזה שכתוב: "ישראל גנבים הם", כי צריך לגנוב דעת היצה"ר בכל דבר מצוה. וזה שכתוב: "חשבתי דרכי", רוצה לומר – בכל דבר מצוה או קדושה בתחלה חשבתי דרכי להנאת הגשמי, ואחר כך "ואשיבה רגלי אל עדותיך", רוצה לומר "רגלי" – הרגל שהורגל אצלי שלא לשמה, אז עשיתי לשמה.

מן הדברים עולה שאת כוונת הבעל שם טוב אפשר לפרש על שתי דרכים: אפשר שרצה להזהיר את ר' מנחם נחום מפני סכנת הגאות הצפויה לו בדרכו. מי שרוצה לקחת את כל הגן

הרה"צ הר' מנחם נחום מטשרנוביל עוד זכה להיות אצל מורנו הבעל שם טוב. בפעם הראשונה שהגיע רבי מנחם נחום אל הבעל שם טוב, הזמינה אותו הרבנית לסעוד על שולחנם בשבת קדש. באותם ימים היה רבי מנחם נחום דרשן מוכיח והיה דרכו לסבב על עיירות בני ישראל, להוכיחם ולקרב לבם לאביהם שבשמים.

בעת הסעודה ביטל הבעל שם טוב את הרה"צ ר' מנחם נחום ומשך את כובעו מצד לצד, והזופיצע [מלבוש עליון] של הר' מנחם נחום נעשה מבד צמר גפן, שלא היה מן העשירים אז לתפור בגד של משי, ומשך אותה כ"ק הבעל שם טוב פעם בימין ופעם בשמאל. ותאמר הרבנית: מה לך לאורח שלנו? האינך רואה שהוא עני ואביון? ויאמר כ"ק מורנו לזוגתו הרבנית: אין את יודעת איך הוא? הוא גנב, ברצונו לקחת את כל הגן עדן לעצמו לבד!

אחר זאת ברכו הבעש"ט שבגיו ונכדיו יהיו לבושים זופיצעם של משי, ויסעו במרכבה של כסף.

המאור עינים] שהוא צדיק?!". כולם חשבו שהוא מתכוון לגנותו, אך בעל התולדות הסביר את עצמו מיד: "הוא לא צדיק, הוא עשרה צדיקים!". לכל צדיק בעולם יש מסלול אחד של עבודת ה', דרך אחת הספירות. זה עובד את ה' דרך החסד, זה דרך הגבורה, וזה דרך התפארת. כך בקבלה לגבי שבעת הרועים וכך בכל צדיק וצדיק. אבל הוא, רבי נחום מטשרנוביל, עובד את ה' בכל עשר הספירות, וממילא הוא עשרה צדיקים. יתכן שגם לזאת כיוון הבעל שם טוב, הרומז לרבי נחום שהיות שהוא עובד את ה' בכל דרך הוא לא משאיר מקום לצדיקים נוספים. דרך עבודת השפלות ומציאת החסד והחלקי שבעבודתו, יוכל רבי נחום לעבוד את ה' בכל הדרכים בלא להאפיל על חבריו.

יש לשים לב לדרך בה השפיע הבעל שם טוב על ר' מנחם נחום, כשהוא מושך את כובעו ואת לבושו מצד לצד. לצדיקים מיוחדים ישנה יכולת מופלאה להשפיע במוחש ממש, לקחת את האדם ממקום למקום על ידי נגיעה או דחיפה כלשהי. בדרך זו 'שיחק' אתו הבעל שם טוב משחק של שפלות. הוא לא חס על כבוד עצמו או על כבוד אורחו, ובדרך זו התכוון למשוך אותו מדמות הצדיק המושלם אל תוך העולם הזה על החסרון והחלקיות שבו. ילדיו ונכדיו, כפי שבירך אותם הבעל שם טוב, כבר חיו חיים אלוקיים בתוך כל הזהב והמשי.

עדן לעצמו, בא יצר הרע ומניח את כל עסקיו על מנת להפילו ברשתו. לכן, גם מי שהוא נקי וצדיק צריך לבקש תואנות שיביאו אותו לידי שפלות. גם בטוב עצמו יש לפשפש ולמצוא בו פניות ונגיעות. מבואר בחסידות שדרך עבודה כזו היא בבחינת "שעיר לעזאזל", כשמתאמצים למצוא חלק רע בתוך המעשה – ואזי לוקח אותו היצר הרע לחלקו, בהניחו את שאר האדם לנפשו.

ובדרך אחרת אפשר לומר שמי שהוא נקי כל כך עד שאין לו דבר עם העולם הזה, הרי הוא בתכלית הביטול ואינו יכול להיות חשוד על הגאווה. אם כן, מה רע בכך שהוא רוצה לקחת את כל הגן עדן לעצמו? אין כאן אלא הכרת ערך עצמו באמת, שהוא אכן צדיק העושה טוב ולא יחטא!

אלא שלדעת הבעל שם טוב, לא בנקיות ובצדקות כאלו חפץ ה'. מי שהוא צדיק עד כדי כך, אינו חי בעולם הזה כלל. דומה כאילו נשמתו חיה בתוך גופו מתוך התעלמות מוחלטת מכל הסובב אותה, כאילו לא נשתנה דבר והיא עדיין עומדת לפני ה' בעולמות העליונים. לא בזאת חפץ ה', שנתן נשמות בגופים על מנת שיפיקו אור מתוך החושך. על מנת שיחיו את כל המשברים ויעברו את כל המכשולים, והכל מתוך כך שיחיו חיי בשר ממש.

בעל התולדות, תלמידו המובהק של הבעל שם טוב, התבטא פעם: "אומרים עליו [על בעל

עד ועד בכלל

"ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם עד אלון מורה". כאשר הולכים ליעד מסוים, ניתן ללכת "עד ולא עד בכלל", להתקדם לכיוון. וניתן להגיע "עד ועד בכלל", להצליח להיות ביעד עצמו. יש לפרש: "עד מקום שכם" – זו הליכה ראשונה, עד ולא עד בכלל. "עד אלון מורה" – עד ועד בכלל. כך מובא שהאדם צריך להגיע (בהשגחה פרטית) לכל מקום פעמיים, בפעם השניה הוא מתעצם עם המקום ועם השליחות שלו ומצליח להגיע עד ועד בכלל.

[התוועדות "חשון תשס"ט]

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

התקשרות לצדיק – אהבה או יראה?

מזה תקופה אני שומע שיעורי חסידות בתורת חב"ד ולאחרונה הרגשתי דחף פנימי להתקבע על הדרך של הרבי כדרך מרכזית בעבודת ה'. התחושה הזו עוררה בי קצת רתיעה ופחד – כאילו הרבי 'מכריח' אותי להיות חסיד שלו. כלומר, יש לי הרגשה שאין לי ברירה, אבל מצד שני אולי זה לא ממש אני...

האם יש עניין בכלל להתקבע על דרך ספציפית? ואם כן, איך עושים זאת נכון, בלי הרגשה של כפייה חיצונית?

מענה:

עליך לדעת שבלא רבי עיקר עבודת ה' הוא מתוך יראה וענינו של רבי הוא להפוך את

כל עבודת ה' לביטוי של אהבה ומשיכה פנימית לה' ולתורתו (ולעמו ולארצו), החל מאהבה ומשיכה לרבי עצמו. כך, כתוב בחסידות שרבי וחסיד הם כמו חתן וכלה של שיר השירים, ועוד יותר מזה!

בהחלט יתכן שבתחלת ההתקשרות יש הרגשת פחד, כמו הפחד שחשו ישראל במתן תורה כו'. אך זהו פחד חיובי, סוד "פחד יצחק" – פחד שהוא הקדמה נצרכת לצחוק ותענוג אמיתי בלימוד התורה וקיום המצוות. על פחד חיובי זה נאמר "ופחד ורחב לבבך", מתוך הפחד באים למרחב העצמי, סוד "רחובות", הבאר שחפר יצחק לאחד שהעתיק ממקומו הראשון כו'. שתבשר בשורות טובות.

מכתב לילד שנמצא בתלמוד תורה הקיים במקום מגוריו, אך משתוקק ללמוד בתלמוד תורה חסידי:

ל... שי, חיל בצבאות ה'! לקראת השנה החדשה הבאה עלינו לטובה ולברכה הנני לברך אותך שתצליח בלימודים – "יגדיל תורה ויאדיר" – ושתהיה שליח נאמן להאיר את אור התורה והחסידות בתלמוד תורה בו אתה לומד, להיות מופת של ילד חסידי שכל כולו שקוע בקדש ורצון עז להביא את הגאולה לעם ישראל מתוך תודעה שכל מצוה שאתה מקיים והשפעה טובה על הזולת מקרבת אותה. בצפיה לשמוע ממך בשורות טובות! כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה!

ללכת

"לך לך" הוא הציווי הראשון ליהודי הראשון. הטבע היהודי הוא תמיד ללכת, לחפש דברים חדשים, התקדמות ושינוי, "ילכו מחיל אל חיל", כל הזמן מחפשים אופקים חדשים (לכן הישראלים אוהבים לטייל). ההליכה של אברהם היא אל הלא נודע, "אל הארץ אשר אראך" – אתה לא רואה את

היעד וזוהי הליכה אמיתית.

[התועדות י' חשון תשס"ט]

אן פֿאַר אַזאָנאָט (ב)

הנמשל מתוך המשל.
מה קורה בעולם היצירה?

אָנאָט'ס פֿאַר אַזאָנאָט

אתם יודעים מה הבעיה הכי גדולה עם משלים? שלפעמים הם יותר מדי מעניינים. מה הפונה? שמרב שהספור של המשל המצלח והמעניין – שזכחים בכלל שיש נמשל. בכתה שלנו זה לא קרה, כי בסוף הכל מדבר בכתה טובה שדי מתעניינת בלמודים (כך לפחות אומרים לנו המורים...), והמשל אכן פעל את פעלתו עלינו לטובה ומשא אותנו פנימה אל הנושא הלמודי. הבנתו שבכתה המקבילה לנו הפטנט לא היה כל כך מצלח. הבנרסה והעסקים בה היו אמן מרתקים, אבל בכך הסתים העניין. מה עשה הפעם ר' מוטי?

”ילדים, למי יש הכי הרבה קלפים מהעונה החדשה?”, נפתח השעור. נו, ברור, כלם יודעים: יוחנן הוא בעל הכיסים המפוצצים ביותר, אבל ממתי

שלום ילדים!

בפעם הקודמת עזבנו את הכתה המשתעממת שהפכה למתעניינת בזכות המשל של ר' מוטי המורה. ראינו שהמשל גרם לחמר הלמודים להפוך להיות מעניין, ואפשר למורה לפרק גם את החמר המרכב ולהסביר אותו היטב. כל פרט במשל היה מתאם לנמשל, כך שהחמר נקלט בהצלחה בראשם של התלמידים.

למדנו מכך על ההבדל בין עולם האצילות (דבור) ועולם הבריאה (משל): בעולם האצילות מדבר ה' בצורה גלויה, בשפה שלו כביכול, אך משום כך רק צדיקים בעלי נשמות גבוהות מסגלים להבין ולקלט את הנאמר. לכן, כדי שהדברים יבנו גם למי שאינו זוכה להיות בטל כל פלו לה', בורא ה' את עולם הבריאה. בעולם הבריאה ה' מדבר אתנו באמצעות משלים שכאשר אנו מתבוננים בהם אנו זוכים להבין "דבר מתוך דבר" – את

את הסקרנות אצל התלמידים ומאלצת אותם להפעיל את הדמיון, ומכאן ואילך עליהם לאתר בכוחות עצמם את הדרך למציאת הפתרון.
מתי צריך לאחוז בדרך ההסבר הזו?

לדפוס פ' צ' ר' ר' ר'

עולם הבריאה, בשמו, הוא עולם שבו מרגש פי הרגע הוא נברא יש מאין. מה שנמצא כאן בפנינו לא היה קודם כלל קודם לכן. דמיונו את אדם הראשון נעמד על רגליו בפעם הראשונה, שניה אחת לאחר שנפח ה' באפו את רוח החיים. עברו הכל חדש, נברא ברגע זה. הוא עוד לא התרגל לשום דבר. זו חויה של מי שנשמתו שייכת לעולם הבריאה. אבל בעולם היצירה החויה כבר שונה. זוכרים את היצירות שהיינו עושים בגן? מקבלים מהגננת כמה גרוטאות, דבק וצבעים ומתחילים לעבד במרץ, עד לקבלת המוצר המשלם. למה קוראים לכו יצירה? כי יצירה היא אמונות של עצוב מחדש למשהו שכבר קיים. בתנ"ך מי שמעצב פדי חרס נקרא בשם 'יוצר'. היוצר לוקח את גוש החמר הגלמי ומעצב אותו לצורה מרהיבה של פד מהדר. אין כאן המצאה גמורה. זו אינה בריאה 'יש מאין', כי החמר הזה כבר מוכן. אבל יש כאן בהחלט יצירה מחדשת של 'יש מיש'.

בעולם היצירה כבר לא מרגישים את ההתחדשות של הבריאה ברגע זה, ולכן

מתענגו ר' מוטי בקלפים? "יוחנן", פונה אליו המורה, "כמה מתוך המצבור שלך הם קלפים נדירים?". עדין לא ברור לאן חותר המורה. "נדירים ממש – אולי ארבעה", עונה יוחנן. "ולמי בפתה יש הכי מעט קלפים?", שואל שוב המורה. "לי, אני כמעט לא אוסף", מציהר עזי, "יש לי אולי 20 קלפים פשוטים". "ומה הסכוי, עזי, שקלף נדיר שמסתובב בין הידיים יגיע אליה?", מקשה המורה. "אה, אין שום סכוי", עונה עזי. "וליוחנן?", מוסיף המורה. "זה כבר משהו אחר...", מחזיר עזי. "אבל למה?", שואל המורה. "ברור", עונה יוחנן במקומו, "כי הפסף תמיד נמשך אל העשירים. יש לי מנגט מיוחד..." וכלם פורצים בצחוק. "וכעת לאתגר", מכריז ר' מוטי ודממה דרוכה משתגרת בפתה. "נראה מי הראשון מכס שיעלה על הקשר בין מה שדברנו עליו ברגע ל... למעבר של חמרים בין התאים השונים בגוף האדם?".

באיזו דרך הסבר נקט כאן המורה? הוא חד חידה. אפשר לחשב ששוב מדבר במשל ונמשל, כמו שנקט בפתה שלנו, אבל שימו לב להבדל קטן. את הפדור מסר הפעם המורה בידי התלמידים. הוא לא האכיל אותם את החמר בכפית, אלא מתח אותם באמצעות שאלות שונות ומשנות, שבסופן הוא זרק לעברם את השאלה המתגרת. החידה המתגרת מגרה

להבין – כָּבֵד יָבִין. איך אומרים? "די לחכימא ברמיזא" (די לו לחכם ברמז). כאן למטה, בעולם העשייה התחתון, שורר הסתר אלקות גדול. לא מבינים נמשל מתוך המשל וגם לא מצליחים לעמד על פתרון החידה. כאן מדבר ה' אתנו באמצעות סימנים ורמיזות, ומי שחכם יוצא לחפש אחריהם. בכל מאדע שעובר עלינו בחיים מסתתר מסר סמוי – סימן של השגחה פרטית – אותו מניח לנו ה' יתברך.

שנזכה לפצח את החידות ולגלות את הרמזים!

שבת שלום ומברך!
י'

לא יועיל להסביר בו באמצעות משל ונמשל. כאן ה' מסתתר עוד יותר, וכדי למצא אותו צריכים להפתיע אותו מכיון אחר, מרחוק, עם משהו מאתגר. כאן כָּבֵד צריכים חידה. אז קדימה – להפשיל שרוולים ולהתחיל לחפש אחר הפתרון...

דחכיא כרמיא

ומה קורה כשמישהו מנסה ומנסה ולא מצליח לעלות על פתרון החידה בכחות עצמו? מתחילים לתת לו רמזים. רמזים אינם הסברים ואפילו לא בהכרח מלים. פרושה המקורי של המלה 'רמז' הוא הצבעה, לרמז באצבע כלפי מקום או אדם מסוים, ומי שצריך

אמונה ובטחון

"והאמן בה' ויחשבה לו צדקה" – והאמן אותיות אמונה. אמונה = 6 פעמים טוב, ששת הצירופים האפשריים של אותיות טוב, ששה גוונים שונים של הופעות הטוב – יש טוב נראה וגלוי במדת החסד ויש טוב נסתר שלעינינו נראה כיסורים וכדו'. האמונה היא בעצם הטוב יתברך, וממילא ברור שהכל טוב, הכי טוב, גם כשהטוב לא נראה לעינינו. לאחר שאברהם מתעצם עם האמונה הוא מגיע לבטחון, אותיות חן-טוב, שהטוב יופיע בפועל ב"טוב הנראה והנגלה". שלמות הבטחון היא בברית המילה, כאשר הפך מאברם לאברהם ונעשה "אב המון גוים".

[מאמר אמונה ובטחון. שיעור כ"ז אלול תשע"ז]

הזולת הוא הראי

זהו אחד מיסודות החסידות המפורסמים ביותר, המאגד בתוכו לפחות שנים מעיקרי העיקרים של החסידות: **האמונה בהשגחה פרטית**, ממנה נגזר שכל מה שהאדם רואה, כולל החסרונות שהוא רואה בזולתו, הוא הוראה עבורו בעבודת ה', **ואהבת ישראל מוחלטת**, המחייבת שיתוף לא־מתנשא עם הזולת.

היסוד הזה, שמופיע בגוונים שונים במשך הדורות, מעורר שאלות רבות: כיצד מאתרים בתוכי את החסרונות הבולטים של הזולת? מה תכלית ראיית החסרונות – תיקון עצמי או סיוע לזולת? האם התיקון העצמי הוא 'הכשר־מצוה' להוכחת הזולת, או שהוא התכלית? כיצד ראוי להתייחס לזולת ולחסרונותיו אחרי שמצאתי גם בי את חסרונותיו?

הגישה החב"דית בנושא 'קיצונית' לכל הכיוונים: מחד, את החסרונות שהאדם רואה בחוץ עליו להפנות כלפי פנים בבקורת עצמית נוקבת, ללא 'הנחות'. מאידך, התכלית איננה הסתגרות ותיקון־עצמי ובוודאי שהזולת איננו 'כלי שרת' לתיקוני שלי – יש לעסוק בתיקון העולם ובעזרה לזולת, ולעשות זאת רק באהבה ובעין טובה, ללא כל 'דינים'.

השיעור הראשי בחוברת השבוע מתווה דרך בנושאים אלו מתוך התבוננות בהוראת ה' הראשונה ליהודי הראשון, כאשר גם השיעור הנוסף מרחיב ומגוון את סוגיית העיסוק ב"עמל מלאכה" בעולם שלנו, בדרכו האוהבת של אברהם אבינו.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי־פון:
079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

